

UÇAN SÜPÜRGE KADIN İLETİŞİM BÜLTENİ

SAYI:12 - Haziran 2001
1.000.000 TL

BÜYÜKELİ YAYIN - ÜÇ AYDA BİR ÇIKAR

UÇAN HABER

yoksulluk ve kadınlar...

- *Uçan Süpürge 4. Kadın Filmleri Festivali*
- *SHÇEK Yönetmeliği*
- *17 Ağustos Depreminin Ardından*
- *Ev Eksenli Çalışan Kadınlar Çalışma Grubu*
- *Uzun, İnce Bir Yolda Medeni Kanun*
- *Ekonomik Kriz, Yoksulluk ve Kadın İlişkisi*
- *Küreselleşme ve Feminist İktisat Tartışmaları*
- *Köyden Kente Göç, Yoksulluk ve Kadın*

Şubat ortalarında karşılaştığımız, hayatımızı bir kez daha karartan ekonomik kriz bizi yine tanıdık bir ümitsizliğe düşürdü. Bir sabah uyandığımızda elimizdeki paranın değerinin yarısına düştüğünü, yabancı para borçlarımızın iki katına çıktığını gördük. Bu tablo zaten Uçan Haber ekibi olarak gündemimizde olan kadın ve yoksulluk konusunu işlemek konusunda bizi şevklendirdi. Bu faturayı kadınlar olarak daha ağır ödeyeceğiz. İflaslar ve işten çıkarma önce bizleri işsiz bırakacak ya da işsiz kalan eşimizin ekonomik kaybını telafi etmek için daha fazla tasarruf etmek veya daha fazla çalışmak zorunda kalacağız. Kadınlar daha fazla yoksullaşacak, yoksulluk giderek kadınlaşacak. Uluslararası topluluğun ana gündem maddelerinden biri olan ve küreselleşmenin beraberinde getirdiği ekonomik krizler ve yoksulluk yaşamımızda daha fazla yer kaplayacak.

Biz de ekonomistlerin ve politikacıların söylediklerine ek olarak krizin günlük pratiklerimizi, tüketim ve tasarruf alışkanlıklarımızı nasıl etkilediğini ve etkileyeceğini konu alan yazılara yer veriyoruz bu sayımızda. Meryem Koray'ın feminist iktisat tartışmalarına yer verdiği yazısında klasik iktisadın üretken olan ve olmayan işler ayrımının kadınlar açısından yorumunu bulacaksınız. Geleneksel iktisada yönelik feminist eleştiriler, güvenilir bir küreselleşme karşıtı argüman oluşturuyor. Yıldız Ecevit ise yazısında kadınların bireysel yoksulluğunun hanenin yoksulluğu içinde kaybolduğunu, 90'lı yıllarda tartışılmaya başlayan kadının yoksulluğu kavramının, ekonomik krizlere ve yoksulluğa toplumsal cinsiyet duyarlı bakışın önemini vurguladığını anlatıyor. Ekonomik krizin yaşandığı ülkelerde haneleri mutlak yoksulluk sınırına düşmekten kurtaran ana unsurun kadınların geliştirdikleri yoksulluğa karşı mücadele yöntemlerinin, yani hane halkı için yeniden üretimin olduğunu hatırlatıyor. Yine göçle birlikte gelen kentsel yoksulluk ve kadınların ona karşı direnç geliştirme biçimleri de Tahire Erman'ın bu sayımız için kaleme aldığı yazıda işleniyor.

Yoksulluk ve ona karşı mücadele kalkınma çabalarını, projelerini ve bu projelere kadınların katılımını aklı getiriyor. Kalkınmada suyun önemi ve suya dayalı kalkınma projelerinde toplumsal cinsiyet boyutunun önemi örnek vaka olarak GAP'la işleniyor Zeliha Ünal'dı-Öztürk'ün yazısında. Bu sayının kadın ve yoksulluk sayfalarının son konuyu ise 1996 sonundan bu yana çokuluslu madencilik şirketi Eurogold'un altın arama iznini iptal ettirmeye yönelik çevreci ve anti-emperyalist mücadelede Bergamalı kadınların payını ve gücünü anlatan bir yazı.

Her zamanki gibi bültenimizin Bindik Bir Süpürgeye sayfasında son üç ay içinde Uçan Süpürge'de neler olduğunu anlatan haberlere ve notlara yer veriyoruz. Mayıs ayı Uçan Süpürge Kadın Filmleri Festivali'nin Ankara seyircisiyle buluştuğu, bu kıvancı paylaştığı günlerle geldi. Bu yıl dördüncüsü yapılan film festivalinin açılışını Türk sinemasının dört büyük yıldızı yaptı ve açılış gecesinde

sinemada emeği görünmeyen kadınlar üzerine çekilen bir belgesel film gösterilerek bu kadınlar konuk edildi. Nisan ayında Uçan Haber ekibi olarak KA-MER ile birlikte Güneydoğu'da faaliyet gösteren kadın örgütleri ile bir toplantı yaptık. Bu toplantının izlenimlerini ve sonuç raporunu bu sayfalarımızda bulacaksınız. Uçan Süpürge'nin Radyo Ekin'de yayınlanan Kedi Dili adlı programının en çok dinlenen üç program arasına girdiği sevincini de sizlerle paylaşmadan geçermeyeceğiz.

Uçan Süpürge Ekibi Mardin'de

Kadınların Gündemi sayfalarımızda da çok çeşitli haberler bulacaksınız. 8 Mayıs 2001 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanan "Özel Hukuk Tüzel Kişileri ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Açılan Kadın Konukevleri Yönetmeliği" kadın çevrelerinin eleştirisiyle karşılandı. Bu konuyla ilgili Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı'nın basın açıklaması, bu konudaki uluslararası normları hatırlatarak eleştirilerinin haklı nedenlerine yer veriyor. Bu sayfalardaki bir diğer konumuz ise 17 Ağustos depreminin ardından çeşitli kuruluşlarca kadınlara yönelik olarak yapılan çalışmalar. Bu konuyla ilgili olarak Değirmendere Kadın Destek Merkezi'nin, Dernekkırı Kadın Projesi'nin ve KA-DER'in çalışmalarını bulacaksınız.

Uçan Haber'in bu sayısında da yine yerel ve uluslararası kadın örgütlerini tanıtmaya devam ediyoruz. Ev Eksenli Çalışan Kadınlar Grubu ve onlara bağlı olarak çalışan bir yerel atölye: Van Ev Eksenli Çalışan Kadınlar Grubu. Bu yeni örgüt Homenet adlı bir uluslararası kuruluşun da üyesi. Her iki örgütü ve çalışmalarını çalışanların kendi ifadeleriyle aktarıyoruz.

Son aylarda kadınların gündemini uzun süre işgal eden en önemli konulardan biri de hiç kuşkusuz Medeni Kanun üzerinde yapılması beklenen değişiklikler ve en önemli mal rejimlerinin kadınlar lehine düzenlenmesiydi. Bu konudaki ayrıntılı bir yazıyı arkadaşımız Feride Eroğlu kaleme aldı. Yazıda Medeni Kanun değişikliğinin kamuoyunda ve Mecliste yol açtığı tartışmaları kadınların tepkilerini ve bu uzun yolculuğun belli başlı köşe taşlarını bulabilirsiniz.

Bu sayımızla 2001 yılı bültenlerinin dördüncüsünü de yayınlamış oluyoruz. Her yıl yeni kaynaklar bularak sürdürdüğümüz Uçan Haber'i gelecek yıl için de kaynak bulursak sürdürmeyi planlıyoruz. Her zamanki gibi gelecek sayılarımızda yer vermek üzere sizlerden haberlerinizi, duyurularınızı ve çağrılarınızı bekliyoruz.

2002'de de görüşmek dileğiyle...

Uçan Haber Ekibi

Radyo Programlarımız

"Kedi Dili"

Ekin Radyo 107.1
Her Cuma 11:00 - 12:00

SW 9460 ve 11450'den
Yayın yapan Türkiye'nin Sesi Radyosunda
Gün Devam Ediyor
Programın 10 dakikası Kadınların
Her Çarşamba 15:30 - 15:40

"Uçan Süpürge"

Sizin Radyo 98.8
15 günde bir Çarşambaları
09:30 - 10:30

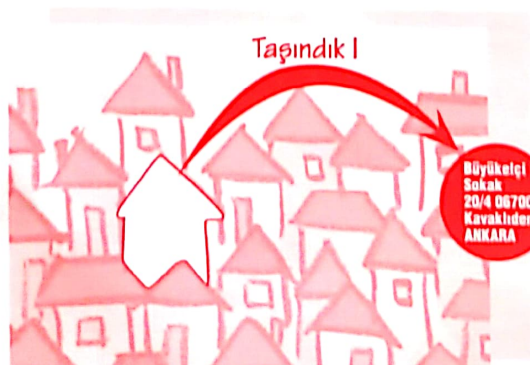
Sahibi: Ürün Güner
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Halime Güner
Adres: Büyükelçi Sokak 20/4
Kavaklıdere / ANKARA
Tel: 312 427 00 20 (pbx)
Fax: 312 466 55 61
URL: <http://www.ucansupurge.org>
E-Mail: ucan.supurge@ucansupurge.org

Yayına Hazırlayanlar:
Hanife Aliefendioğlu, Satı Atakul, Gözde Baç, Fatma Coşkun, İrem Çağlar, Filiz Kardam, Nalan Özdemir, İknur Yüksel
Kapak Fotoğrafları:
Hanife Aliefendioğlu

Yapım: Reta Reklamcılık Ltd Şti.
Tel: 312 440 20 56
E-Mail: reta@reta.com.tr

Fiyatı
1.000.000.TL

Abonelik İçin:
Yıllık 4.000.000.TL
İş Bankası, Kavaklıdere Şb.
4209 3042 1047 2266
Posta Çeki: 1018012

Büyükelçi
Sokak
20/4 06700
Kavaklıdere
ANKARA

flying broom
uçan süpürge

3-10 MAYIS-MAY 2001

Bir festival daha yaptık!

Uçan Süpürge Kadın Filmleri Festivali dördüncü kez izleyicisi ile buluştu. Bu buluşmanın ardından söyleyecek çok şey yok. Sekiz ay çalıştık. Bazı konularda gereğinden fazla yorulduk uğraştık. Bazı şeyler ise kendiliğinden yoluna girdi. Açılış gecesinin ardından çok anlamlı cümleler söylendi: "Bizi herkes unuttu derken sizin sayenizde hatırlandık ve yeni proje teklifleri aldık". Sinemamıza kamera arkasında emek veren ilk kadınlar yeniden doğduk dediler. Yeşilçam'ın starları ilk kez biraraya geldiler. Türkan Şoray, Filiz Akın, Hülya Koçyiğit ve Fatma Girik festivalimizi el ele açtılar. Onları biraraya getirmek çok zor oldu ama onların kamera arkasındaki kadınların açılış gecesinde, sahnede kucaklaşmalarını görmek bütün yorgunluğumuzu unutturdu. Açılış gecesinin sonunda bütün ekip dinlenmişti. Yoğun geçecek yedi güne hazırдық.

Sinema salonlarında gösterimlerin başlaması ile izleyici yorumları bize ulaşmaya başladı. "Keşke bütün Bemberg filmleri üç kere gösterilseydi ve ben her seansı izleyebilseydim". "Varda filmlerini hem de en iyilerini yeniden izlemek hayata başka türlü bakmama neden oldu". "Çok az film izleyebildim ama sanırım festivalin en iyilerini gördüm. Yoksa bütün filmler bu kadar iyi miydi? Keşke yıllık izin alsaydım". "Yemek falan yiyecek vaktim yok. Bir daha Bemberg'leri, nerede bulup izlerim".

"Arznerleri gördünüz mü? Muhteşemdiler". "Evin Namusu filmini kaçırdık. Video kopyası var mı? Seyredebilir miyiz?". "Salon doldu, ayakta izleyici alabilir miyiz?". "Bu yıl hem açılışınız, hem programınızla çitayı çok yükselttiniz. Gelecek sene ne yapacaksınız, çok merak ediyoruz". Bu cümleler daha çok uzayabilir ama övünmek istemiyoruz!

Biraz rakamlardan söz edelim: 27 ülkeden 38 yönetmenin 61 filmi sunuldu. Uzun filmlerimiz Kızılırmak ve Kavaklıdere sinemalarında gösterildi. Paneller ve özel gösterimler Çağdaş Sanatlar Merkezi'nde kısa filmler ise Alman Kültür Merkezi'nde yer aldı. Toplam 9870 izleyicimiz oldu ama açılış törenimizi Devlet Opera ve Balesinde izleyen 900 kişi ve TRT2, TRT1, TRT INT'ten yayınlandığında ulaştığı kişi düşünüldüğünde ulaştığımız izleyici sayısı sanırım bunun on katı.

Sevna Akpınar
Festival Yönetmeni

✓ 8 yönetmen

✓ 361 film

✓ 27 ülke

✓ 9870 izleyici

Lale Oraloğlu, Sevgi Çakıroğlu, Ayten İnkmeç Kuyulu, Evrim Feri, Filiz Akın, Hülya Koçyiğit, Fatma Girik

Gülmesini de Biliriz

Eylül ayında "Gülmesini de Biliriz" sloganıyla yola çıkmıştık. Programın nasıl olacağını 2000 yılında dünyada kadın yönetmenlerin ne kadar çalıştıklarından pek de haberdar değildik. Yüzlerce sayfalık sinema rehberlerinde kadın yönetmenlerin sayısı o kadar azdı ki, Hollywood sineması izleyicisi, Avrupa sineması aşikarı ben, kimler ve ne tip filmlerle 32 olarak belirlemiş olduğumuz uzun film sayısını dolduracağımızı bilmiyordum. İşte tam bu sırada gülmesini de bilen Yeni Zelanda, Hırvatistan filmleriyle karşılaştık. Avustralya, Meksika ve Kanada'da güldüren filmleriyle bize eşlik ettiler.

Gülmesini de biliriz deyip buna inandıktan sonra "Bir Ülke Fransa" dedik. Genç Fransız kadın yönetmenler dünyada bir yükseliş içerisindeydiler ve Sandrine Veysset'i, Marion Vernoux'u, Solveig Anspach'ı son filmleriyle ve yeni dalganın büyükannesini Agnes Varda'yı beş filmiyle konuk ettik. Varda benim bu yılki en güzel keşiflerimden biri oldu. Sinemanın kadın diliyle bezendiği "5'ten 7'ye Cleo", "Mutluluk", "Artıkçılar ve Ben", "Yaratıklar" ve "Çatısız Kuralı" Varda'nın etkin üslubu, dokunaklı anlatımı ile görsel birer şölenler.

1940'lı yıllarda sessiz sinemadan sesli sinemaya geçiş yıllarında Amerika'da sinema endüstrisi içerisinde ayakta kalmayı başarabilmiş ilk sinemayı tanıma ve tanıtmaya fırsatı bulduk. Dorothy Arzner geçmişten gelen umut dolu cesaretle bir sesti. "Dansçı Kızlar Dans Eder" ve "Christopher Strong" ile festival programımıza konuk olan Arzner, sinema tarihinde feminist söylemi ilk içinde barındıran filmleri ile siyah beyaz atmosferin büyüklü dünyasıyla buluşturdu bizi. Programımızın sinema tarihi içerisindeki bir üçüncü sürprizi ise Arjantin'den Maria Luisa Bemberg'di. 52 yaşından sonra sinemaya başlamış olan Bemberg tam beş filmiyle bizlerle birlikteydi.

Bu sırada İran, Almanya, İsviçre, İzlanda, İtalya ve Macaristan'dan gelen usta yönetmenlerin filmleri bizi yeni bir bölüm açmaya itti. Her biri ayrı bir renk böyle doğdu. İçinde sekiz film barındıran bu bölüm coğrafyası oldukça büyük bir alana yayılan ayrı tatlarda buluşturdu bizi. Tüm bunların yanı sıra 28 kısa filmle Yunanistan'dan İrlanda'ya uzandık.

Gösterim programımız dışında olan bir diğer etkinliğimiz ise senaryo yazım atölyesi idi. Yönetmenliğini Işıl Özgentürk'ün yapmış olduğu bu çalışma, senaryo yarışmamıza katılan ve ön elemeyi geçen 15 yarışmacının katılımıyla British Council'da gerçekleştirildi. Çalışma sonunda seçilen üç senaryo ise kitaplaştırılma yolunda hızla ilerliyor.

Tüm bu çabayı sizlerle bir hafta süreyle paylaştık. Paylaşılanın güzelliğini yaşadık. Dinlendik ve yeniden güç kazandık. Sizlerle, hep beraber, beşinci festivalde buluşmak dileğiyle...

Ebru Sormaz
Yönetmen Yardımcısı

Rüya mıydı?

Festival hazırlıklarına başladığımız sıralarda 3 Mayıs bana çok uzak görünüyordu. Gerçekten o gün gelecek miydi, o muhteşem açılış gecesi yaşanacak mıydı, filmler sinemalarda gösterilmeye başlanacak mıydı? Bir türlü emin olamıyordum. Sanki biz hep Kulüli'deki ofiste yazışmalar yapmaya, festival programını oluşturmaya, binlerce telefon görüşmesi yapmaya, bilgisayar ekranına bakmaktan gözlerimizi şişirmeye, eğlenmeye, dertleşmeye, Türkan Teyzemizin yemeklerini yemeye, çalışmaktan artık bitmişken "Tatlı, tatlı!!" diye diye Palet Pastanesi'ni arayıp tatlı istemeye, postacı amca her film getirdiğinde çılgınlık atarak zıplamaya devam edecektik. Ama onca zaman çabucak bitti ve biz kendimizi 3 Mayıs sabahının köründe konukları karşılarken bulduk. Kimimiz tren garında, kimimiz havaalanında, kimimiz Aşti'de, kimimiz Söğütözü'nde.

Evet otuzdan fazla konuğumuz vardı. Sinemamızın değerli emektarları olmaları dolayısıyla konuğumuz olan Lale Oraloğlu, Ayten Kuyulu ve sadece bir gün bizimle olabilen Evrim Feri, mutluluktan döktükleri gözyaşlarıyla ve hatırlanmanın verdiği gururla bizleri de en az kendileri kadar mutlu ettiler. Sinema tarihinde çok önemli bir yeri olan Marta Mészáros sevimli torunu Cléo'yla geldi. Biz kara kara Marta Mészáros'u nasıl memnun edeceğimizi düşünürken kendimizi sadece Macarca bilen Cléo'ya Türkçe öğretmeye çalışırken ve tenis oynayabileceği birini ararken bulduk. Zaten Marta'nın keyfi kendi deyimiyle "tam tatmin hali"ndeydi.

Övünüyorum tabi ki, hem festivalden hem de çalışanlardan dolayı bu kadar mutlu olmasından. Amerikalı ikizlerimiz Judy ve Ellen sadece şirin ikizlikleriyle değil, hem yadıkları olumlu enerjileri hem de en az bizim kadar festivali sahiplenen tavırlarıyla hemen bizim sevgililerimiz halini aldılar. Ta uzaklardan Meksika'dan gelen Maria ise yalnızca Zapatistalığıyla değil, bize yedirdiği Meksika yemekleriyle, tatlı muhabbetiyle ve bıkmadan öğretmeye çalıştığı Meksika danslarıyla festivalin konuğu olmaktan çok bizden biri oluverdi. Yine çok önemli bir yönetmen olan, yaşına rağmen son derece dinamik olan ve çılgıncasına danseden Çek Cumhuriyeti'nden Drahomira Vihanova da aramızdaydı. Hollandalı konuklarımızdan Monique inceliğiyle ve Marret ve Petra da içtenlikleriyle festivalin heyecanını bizimle paylaştılar. Festivalimizin her zaman için ablası olmuş olan Sevin Ökyay bu yıl da sinemalardaki tüm söyleşilerin çevirilerini yaparak ablalığını bir kez daha bize gösterdi. Onunla olmak gerçekten çok güzeldi. Senaryo atölye çalışmasını yürüten Işıl Özgentürk ise bizi bol bol güldürerek gücümüze güç kattı.

Bir büyü gibi başlayan festival yine bir büyü gibi bitiverdi ve hepimiz çok güzel bir rüyadan uyanmanın şaşkınlığını yaşadık. Rüya mıydı, büyü müydü, ne olduğunu bilmesem de sadece çok çalışıp, çok eğlenip, çok mutlu olmadım; birlikte çalışmanın güzelliklerini bana yaşatan ve orada kalmayıp tüm yaşamım boyunca dostlarım olarak göreceğim, bir parçası olduğum festival ekibine kucak dolusu sevgiler...

Zeynep Kaya
Konuk Koordinatörü

Festivalin Unutulmaz Açılışından Yansımalar

2 Mayıs Çarşamba günü akşamı festival ofisinden çıkarken "yarın görüşmek üzere" sözcükleri yorgun ama bir o kadar da heyecanla dökülüyordu dudaklarımızdan. Evet çok heyecanlı ve meraklı; çünkü dokuz aylık hummalı bir çalışmanın ardından "O" büyük gün, Uçan Süpürge 4. Kadın Filmleri Festivali'nin sürprizlerle dolu açılış günü gelmişti.

3 Mayıs Perşembe sabahı uyandıığımızda günün ilk sürprizi ile karşılaştık: yağmur, hem de bardaktan boşalırcasına! Aslında, alabildiğine gri-siyah bir kasvet içinde şahane bir ilkbahar günü yaşıyordu Ankara, ama bu gün bizim için o kadar önemliydi ki, hepimiz "bu yağmur da nereden çıktı şimdi" demekten kendimizi alamadık. Ve yağmur da kendini bir türlü alamadı ve tüm gün bir an bile bizi yalnız bırakmadı.

Sabah festival ofisinin Sheraton Otel'e taşınmasının ardından, festival konuklarımızın gelmeye başlaması ile birlikte karşılamalar, tanışmalar derken festival heyecanı hepimizi biraz daha sarmalamaya başladı. Bu arada Opera Binası'nda ise açılış gecesinin provaları yapılmaya başlanmıştı. Ben, genellikle festival ekibinin şoförü olarak, o akşam, ekip arkadaşlarımın her zamanki anlayışına sığınıp, kimseye ulaşım hizmeti vermek istemediğimi belirtince, festival ekibinden hazırlıkların devam ettiği Opera'ya giden ilk kişi oldum. Bu arada yağmur şiddetini daha da artırmış ve trafik her zamankinden daha yoğun ve karmaşık bir hal almıştı. Saat 18.15'de Opera'ya ulaştığımda sevgili Gülten, mali işler uzmanımız, organizasyonun büyük kısmını tamamlamış beni bekliyordu. Salonda ise bu unutulmaz gecenin mimarı Sündüz, tüm iş disipliniyle bıkıp usanmadan açılış gecesinin sahnedeki son detayları ile ilgileniyordu. Opera Binası'nın dışında ise Kültür Bakanlığı, Sinema ve Telif Hakları Müdürlüğü'nün elemanları, yağmura rağmen sinevizyon kurma çalışmalarlarıyla ilgileniyorlardı.

Saat 19.00'a geldiğinde ilk konuklarımız da yavaş yavaş gelmeye başladılar ve saat artık 20.00'ye yaklaştığında, yağmur ve yoğun trafiğin tüm caydırıcılığına rağmen salon dolmuştu. Artık herkes Uçan Süpürge 4. Kadın Filmleri Festivali'nin görkemli açılış için hazırды.

Festivalin açılış gecesinden.

Festivalin kapanış gecesinden.

Işıklar karardı ve sahne ile birlikte Yeşilçam'ın Dört Unutulmaz Kadını elele hayatımıza yeniden giriverdiler. Salondaki mutluluk dakikalarca süren alkışlarla o sihirli ana yansırken, tüm festival ekibi gözyaşlarına boğulmuşluk. O alkışlar, birden bire, bizim hem dokuz aylık yorgunluğumuzu bir anda alıp götürmüş, hem de yerini yedi gün sürecek festival maratonunun ivmesine bırakmıştı.

İlk kez Uçan Süpürge için biraraya gelen Fatma Girik, Filiz Akin, Hülya Koçyiğit ve Türkan Şoray festivalimizin sunuşunu yapıp, salondaki yerlerini aldığı anda ve yeniden sahne dendiğinde bu defa sıra Yeşilçam'ın adları ya zaman zaman hatırlanmış ya da hiç hatırlanmamış kadınlarına gelmişti. Onlar sinema tarihçilerinin gözünden kaçan, Yeşilçam'ın "ilk" kadın yönetmenleri, "ilk" kadın yapımcılarından biriydiler. Ve şimdi onlar, Uçan Süpürge'nin öncülüğünde gerçekleşen "Ötekinin Sesi" adlı belgeselle aramızdalar: Cahide Sonku, Fethuriye Esen, Lale Oraloğlu, Birsen Kaya, Ayten Kuyululu Ürkmez, Evrim Fer.

İlgi ile izlenen belgeselin ardından yine sahne ve bu defa bu kadınlardan sadece dördü: Lale Oraloğlu, Ayten Kuyululu Ürkmez, Evrim Fer ve Birsen Kaya'nın kız kardeşi Sevgi Çakıroğlu bizimle. Yine alkışlar, yine büyük bir mutluluk... Bu dört kadının hepimizin yüreklerinde yer eden konuşmaları ve ardından Yeşilçam'ın hep görünür olmuş dört film yıldızı ile şu ya da bu nedenle gözlerden ırak olmuş dört kadınının gözyaşlarına engel olunmayacak kucaklaşmaları...

İşte masal gibi, ama masal olarak kalmasına asla izin verilemeyecek unutulmaz bir geceden, hele festival ekibi olarak bizim hayatımız boyunca hiç unutamayacağımız bir geceden küçük yansımalar.

Gülşen Cengiz Bozkurtlar
Festival Basılı Malzemeler Koordinatörü

"Güneydoğu'da kadın: Sorunlar, Kuruluşlar, İşbirliği ve İletişim" Toplantısı

21 - 22 Nisan 2001 tarihleri arasında Diyarbakır'da Uçan Süpürge ve KA-MER işbirliği ile "Güneydoğu'da Kadın: Sorunlar, Kuruluşlar, İşbirliği ve İletişim" başlıklı toplantı ve atölye çalışması gerçekleştirildi. Bu projenin finansmanı Kanada Büyükelçiliği tarafından sağlandı. Uçan Süpürge ve KA-MER'in ortaklaşa düzenlediği çalışmadaki temel amaç özellikle Güneydoğudaki kadın kuruluşları ya da bireysel olarak çalışan kadınlar ile Güneydoğu'dan yoğun göç alan Adana ve Mersin gibi şehirlerde faaliyet gösteren kadın kuruluşlarının bir araya gelerek Güneydoğu'da kadınların sorunlarını ortaya koymaları ve bu konudaki potansiyel işbirliği fırsatlarını değerlendirmeleriydi. Çalışmaya Diyarbakır'dan KA-MER, Aile ve Kadın Sağlığı Merkezi, Willows Vakfı, Diyarbakır Barosu Kadın Hukuku Komisyonu, SHÇEK Toplum Merkezi ve Türkiye Kalkınma Vakfı çalışanları, Mardin'den ÇATOM ve Willows Vakfı temsilcileri, Urfa'dan GAP temsilcisi, Mersin'den Bağımsız Kadınlar Derneği ve Adana'dan Adana Kadın Kuruluşları Birliği temsilcilerinin yanı sıra Batman ve Diyarbakır'dan bireysel katılımcılar ile Uçan Süpürge temsilcilerinden oluşan 38 kişilik bir kadın grubu katıldı.

Toplantının ilk günü öğleden önce katılımcıların birbirlerini ve örgütlerini tanımalarına ayrıldı. Öğleden sonra bölgede yaşanan sorunlar üzerinde genel tartışma yürütüldü ve ikinci gün yapılacak olan atölye çalışmalarının grupları ve temel başlıkları belirlendi. Toplantıda ve atölye çalışmalarında Güneydoğu'da yaşayan kadınların sorunlarına ve çözümlere ilişkin konuşulanlar ana noktalarıyla şöyle özetlenebilir:

I- Güneydoğu Bölgesi'nde sorunlar, baskılar, kadına yönelik şiddet:

Güneydoğu'da ekonomik koşullardan ve toplumsal örf ve adet kaynaklı sorunlar, eğitimsizlik ve sağlık hizmetlerinden yararlanamama sorunları, içiçe geçmiş halde yaşanmaktadır. Bir yumak halinde yaşanan sorunlar aynı zamanda kadınların hizmet veren kurumlara ulaşabilmesinde ve ulaşabildiğinde de yeterince yardım alamama konusunda problem yaratmaktadır. Ekonomik koşulların ağırlığı ve göç bölgelerinde yeni değerlerle karşılaşma, esnuc ve yeni değerler, kırsal ve kentsel yaşamın çatışması sonucu çözümler gerektirmekte ve değerler karmaşasına yol açmaktadır. Tüm bu karmaşık ve iç içe geçmiş engeller çok yönlü çözümlemeler ve bu alanda çalışan sivil toplum kuruluşlarının (STK) birbirleriyle ve devletle işbirliğini zorunlu kılmaktadır. Kamu ve özel sektör kuruluşları ile STK'ların birbirini tamamlayıcı şekilde çalışmanın yollarını araştırması gerekmektedir. Bölgede kadın konusunda çalışma yürüten STK'ların sayısı az olduğu gibi, birbirleriyle olan ilişkileri de bu anlamda yetersizdir. Diğer STK'lar da kadın sorununa gereken ilgiyi göstermemektedir.

Bölgede yaşanan savaş ve olağanüstü koşullar nedeniyle devlete karşı güvensizlik ve korku hissedildiği de bir gerçektir. Bunun en somut örneği, şiddete uğrayan kadının 4320 sayılı Ailenin Korunması Kanunu'ndan kaynaklı haklarını kullanma konusunda tereddüt etmesinin görülmektedir. Bölgede bu kanunun uygulanmamasının temel nedenlerinden biri de kadınların kocalarını devletle karşı karşıya getirmek istememeleri ve şikayetçi olmaktan vazgeçmeleridir.

✓ Bunu engellemek için karakollarda ve jandarmada aile ve kadın masaları kurulması ve bu konuda duyarlı personelin eğitim alarak görev yapması sağlanmalıdır. Halkın devlete olan güveninin yeniden temini ve bölgedeki hayatın normalleştirilmesi için sosyal ve kültürel etkinliklerin artırılmasının önemi tüm katılımcılar tarafından vurgulanmıştır.

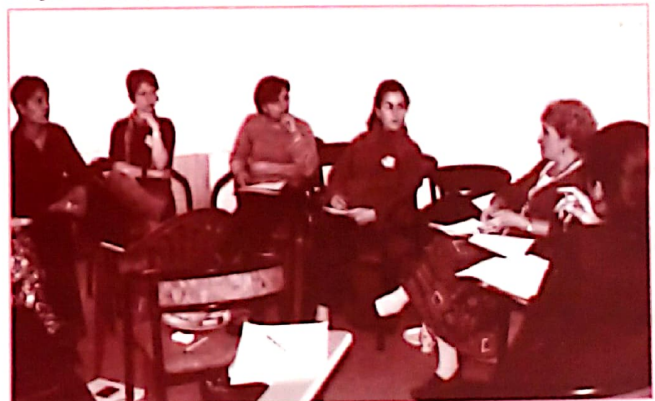
✓ Kadınların devletle olan ilişkilerinde karşılaştıkları bir diğer sorun da dil sorunudur. Kız çocukları eğitim olanaklarından erkek çocuklara oranla daha az yararlandıkları için Türkçe bilen kadınların sayısı daha az olup, bu da kadınların hizmetlerden yararlanma ve alandaki faaliyetlerini sınırlamaktadır. Bölgede kadınlara yönelik hizmet veren kurumlarda çalışan kamu görevlilerinin -özellikle sağlık elemanları ve sosyal hizmet uzmanları- Kürtçe ve Zazaca bilmemeleri de bu dil sorununun bir başka önemli yönüdür.

✓ Resmi kuruluşlarda görev yapan personelin Kürtçe ve Zazaca öğrenmesinin teşvik edilmesi olanaklarının yaratılması ve yeterli sayıda ve donanımda tercüman bulundurulması, ayrıca kadınların Türkçe dilini ve bu dilde okuma yazmayı öğrenmesinin teşvik edilmesi gerekmektedir.

✓ Eğitim alanında özellikle kız çocuklarının eğitim olanaklarından daha fazla yararlanmaları için çaba sarfedilmelidir. Bölgedeki yatılı bölge okullarının yeniden gözden geçirilmesi, eğitim kalitesinin personel sayı ve niteliğinin iyileştirilmesi önemlidir. Bir sonraki eğitim dönemi başlamadan önce kız çocuklarının eğitimi için geniş kapsamlı bir kampanyanın başlatılması önerisi de çalışma sonucunda çıkan somut işbirliği önerilerinden biri olmuştur.

Bölgedeki evlilikler daha çok kan bağına dayalıdır ve başlık, berdel, küçük yaşta evlilik, imam nikahı ve kumalık yaygındır. Kadınlar Medeni Kanunun kendilerine tanıdığı haklardan yararlanamamakta, eğitim eksikliği gibi nedenlerle de bu hakların bilincine varamamaktadırlar. Bölgenin sosyo-kültürel yapısından kaynaklı olarak örf, adet, gelenek ve töreler kadınların üzerinde baskı oluşturmaktadır.

Fotoğraf: Gözde Bağ 2001 - Atölye çalışmasından

✓ Bu baskıyı ortaya çıkaracak, kadınların durumunu kadınlar açısından değerlendirecek bağımsız araştırmacılar tarafından yapılacak araştırmalara ihtiyaç vardır. Töreden kaynaklı sorunların sadece STK'lar tarafından çözülemeyeceği gerçeğinden hareketle devletin de bu alanda (Ceza Yasası'nın tekrar gözden geçirilmesi, Aile Mahkemelerinin kurulması gibi) çalışmalar yapması gerekmektedir. Bu anlamda eğitim sisteminin toplumsal cinsiyet duyarlı hale getirilmesi ve hukuk sisteminin yeniden gözden geçirilmesi bölge bağlamında daha da önem kazanmaktadır.

✓ Bölgede görev yapan polis, sağlık personeli gibi kamu görevlilerine yönelik insan hakları eğitimlerinin verilmesi gerekmektedir.

II- İşbirlikleri ve Kadın Kuruluşları Arasındaki İlişkiler:

Bölgede faaliyet gösteren kadın kuruluşunun az olması var olan kuruluşların yükünü artırmakta ve bu kuruluşlardaki gönüllülerin işini çok zorlaştırmaktadır. Diğer kuruluşlarla ve yerel yönetimlerle ilişkiler bu anlamda da önem kazanmaktadır. STK'lar arasındaki bilgi alışverişi ve deneyim aktarımının sağlanması ve örgütlenme çabası içinde olan kadınların desteklenmesi gerekmektedir.

✓ STK'ların çalışmalarını bağımsız olarak sürdürürken diğer kuruluşlarla işbirliği yapması ve bu işbirliğini yürütürken karşılıklı hoşgörü ve saygının ve eşitlikçi bir perspektifin göz önünde bulundurulması daha verimli bir çalışma ortamının ön koşuludur.

✓ Bölgedeki kadın kuruluşları sayısının artması ve kadın kuruluşlarının sık sık bir araya gelmesini sağlayacak mekanizmaların oluşturulması gerekmektedir.

✓ Bölgede çalışma yapan STK'larla devlet arasındaki işbirliği olanaklarının artırılması, devletin STK'ları desteklemesi ve birlikte çalışma koşullarının yaratılması gerekmektedir. Bölgede gerçekleştirilecek projeler için ilgili STK'ların görüşlerinin de alınması işbirliği koşullarını geliştirecek ve güçlendirecektir.

✓ Belli finansmanla yürütülen projelerde sürdürülebilirliğin, sadece finansman açısından değil, yaratılan insan gücü açısından da düşünülmesi gerekmektedir. Projelerin yazım aşamasında bu tür beklentilerin yer alması özellikle çalışanların karar süreçlerine eklenmesinin sağlanması da önemlidir. Projelerin yürütülmesi kaynak sağlayan kurumun güveninin yitirilmesini engelleyecek şekilde açık ve net olmalıdır.

✓ Projelerde çalışacak personelin bölge hakkında bilgili ve dil anlamında donanımlı olmasına özen gösterilmelidir.

III-Kadın Örgütlenmesi ve Örgüt İçi Sorunlar:

✓ Kadın örgütlerinin uğraş alanı veya karşılaştığı sorun açısından belirsizlikler verimsizliğe yol açmakta, örgüt içi ilişkiler zedelenmekte ve örgütün yükü artmakta bu nedenle hedef kitlenin, yapının, ortak normların iyi belirlenmesi, örgütler arası işbirliği çerçevesinde kuruluşların kendi çalışma kapsamı dışında gelen başvuruları diğer örgütlere yönlendirmesi gerekmektedir. Eğer yönlendirilecek örgüt yoksa, belli kurumlara bu konuda yapılmaya gitmeleri konusunda destek verilmelidir.

✓ Örgütlerin diğerleriyle eşit, dayanışmacı bir ilişki içinde çalışmasını sağlamak için önce örgütün kendi içinde yöneticiler ve üyeler arasında eşit ilişkileri sağlaması önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Fotoğraf: Gözde Baç 2001 - Toplantıdan

✓ Kadın kuruluşlarının kendi bağımsız finansman olanaklarını bulmaları gerekmektedir. Türkiye'de STK'ların toplumda yeni olmaları ve kadın kuruluşlarının çoğunun da gözle görülen, reklam olabilecek ürünler vermemesi de finansal destek bulmanın önünde bir engeldir. Örgüt içi işleyiş açısından yeni bir örgüt kültürü yaratmak oldukça önemlidir.

✓ Doğrudan, açık, yargılamadan eleştirmeye olanak sağlayacak mekanizmaların oluşturulması zorunludur. Gönüllü çalışma ve hiyerarşik olmayan yapıların, kuralsızlık, dağınıklık ve programsızlık olarak anlaşılmasının önüne geçilmelidir.

Kadın kuruluşlarının Türkiye'deki siyasi ve toplumsal yapı içindeki yerinin ve feminizm açısından yaklaşımlarının sürekli olarak sorgulanması ve değerlendirilmesi ülkedeki kadın hareketinin dinamizmini ve verimli işbirliklerini artıracaktır.

✓ Diğer kuruluşların yaklaşımları ve hedeflerinden haberdar olunması işbirliğine yönelik ortak noktaların tespiti ve somut işler üzerinden ilişki kurulması dolayısıyla farklı yaklaşımlara sahip kadın kuruluşlarının birlikte çalışmalarına olanak sağlayacaktır.

✓ Yeni örgütlenecek olan kadın kuruluşları diğer kadın kuruluşları tarafından desteklenmelidir. Bölgede, çeşitli projelerde çalışan, belli deneyimler kazanmış, ya da çeşitli eğitim programlarına katılmış kadınlar, yeni örgütlenecek kadın kuruluşlarının örgütlenme sürecinde aktif rol oynayabileceğinden yeni örgütlenmelerde bu konunun dikkate alınması önemlidir.

✓ Toplantıdan çıkan bir diğer öneri de Türkiye'deki kadın kuruluşlarının çalışmalarına ilişkin bir broşürün basımı ve dağıtımıdır.

✓ Ayrıca, Avrupa Birliği'ne girme sürecinde hazırlanmış olan Ulusal Programın duyurulması ve kadın kuruluşlarının bu konuda bilgilendirilmesinin sağlanması da önemli görülmüştür.

Fotoğraf: Gözde Baç 2001 - Toplantıdan

Maddi zorluklardan dolayı kapalı olan bağımsız kadın sığınakları bu yönetmelikle hiç açılmayacak

08 Mayıs 2001'de, 24396 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olan "**Özel Hukuk Tüzel Kişileri ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Açılan Kadın Konukevleri Yönetmeliği**" bağımsız kadın kuruluşlarının eleştirilerine rağmen, oldubittiye getirilerek çıkartıldı. Yaklaşık üç senedir, bu yönetmelik bir taslak halinde kadın kuruluşlarının gündemindeydi. Türkiye'nin çeşitli illerinden kadın kuruluşlarının katılımıyla üç yıldır düzenlenmekte olan, Kadın Sığınakları Kurultayları'nda, birinci gündem maddesi olarak konuşulmuş, tartışılmış ve Kurultay Sonuç Bildirgeleri'nde böyle bir yönetmeliğe neden karşı olunduğu, ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştı. Sonuç Bildirgeleri Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Kadından Sorumlu Devlet Bakanlığına ulaştırıldı. Ayrıca yönetmelik konusunda Ankara'da yapılan özel toplantılara, varolan sınırlı imkanlarla her seferinde katılmış; bu konudaki açık görüşlerimiz ilgililere bildirilmişti. Öncelikle şiddet yaşayan kadınların başvurduğu sığınaklar, kadınların konuk olarak geldikleri yerler değil, kendilerinin ve çocuklarının can güvenliğinin sağlanması gereken yerlerdir. Kadınlar konuk olmak için değil, canlarını kurtarmak için sığınaklara başvururlar.

Şu anda görülüyor ki, kadınların on yıllardır kadına yönelik şiddete karşı sürdürdükleri mücadeleye ve emeğe rağmen, -yani kadınlara rağmen- çıkarılan bu yönetmelikle bağımsız kadın sığınaklarının sayılarının artmasını engelleyici önlemler alınmış durumdadır. Türkiye'deki kadın ve şiddet konusunda ilk çalışmaları yapan, iki bağımsız kadın sığınacağının (Mor Çatı Kadın Sığınacağı Vakfı ve Kadın Dayanışma Vakfı) maddi sıkıntılar nedeniyle kapalı olması, şiddete uğrayan binlerce kadın için, yaşadıkları şiddetin katlanarak sürmesi ve hatta canlarından olmaları anlamına geliyor. Kadın kuruluşları olarak sığınaklar açmamızın önündeki engeller artırılmıştır. Yönetmeliğin pek çok maddesinde uluslararası kadın sığınakları yönetimi ilkelerine aykırı hükümler bulunmaktadır. Durumun vehemeti aşağıdaki dört maddeden de açıkça anlaşılmaktadır:

• **Madde10: "Çalışacak personelin tercihen kadın olması"** şeklinde belirtilen maddeyle uluslararası bir kural olan kadın sığınaklarında sadece kadın personelin çalışacağı ilkesi ihlal edilmektedir.

• **Madde 20: "Kuruluşlar her ay hizmetten yararlanan kadın ve çocukları ile ilgili istatistikli bilgileri... İl Müdürlüğüne gönderirler"** maddesi sığınaklarda kalan kadınlara ait bilgilerin GİZLİLİĞİ ilkesinin açık bir ihlali olarak uluslararası ilkelere kesin aykırılık teşkil etmektedir. Öte yandan, AYDA BİR rapor verme zorunluluğu getirilmesinin, son derece kısıtlı olanaklar ve ağırlıklı olarak gönüllü emeklerle yürütülen sığınak çalışmalarını BÜROKRASIYE BOĞMAYA çalışmaktan başka anlamı yoktur.

Dünyada sayısız örneği olan, fuhuşu meslek edinmiş ya da alkol ve madde bağımlısı ya da enseste maruz kalan birçok kadın kesimi için ayrı sığınaklar açılması ülkemizdeki en önemli ihtiyaçlardan biridir ve bu sığınakları açmak devletin görevidir. Ne gariptir ki, bu görevin hatırlanması şöyle dursun, bu yönetmelik ile bağımsız kadın gruplarının kendi olanaklarıyla bile bu tür sığınaklar açması yasaklanmaktadır!

En vahimi, bu yönetmelik ile, idarenin eline her fırsatta bağımsız kadın sığınaklarını kapatma hakkı verilmektedir. Son derece anti-demokratik olan bu tür bir denetim ve kapatma yetkisi tüm uluslararası normlara aykırıdır. Yönetmeliğin çıkarılma sürecinde, uluslararası alanda Türkiye'nin imzalamış olduğu bütün anlaşmalar ve Sivil Toplum Kuruluşlarıyla ortak çalışmalar yürütme ilkesi göz ardı edilmiştir. "Sosyal devlet" anlayışına uygun olarak bütün Türkiye'de sığınak sayısının artırılması gerekirken bu yönetmelikle neredeyse varolanlar da kapatılmak istenmektedir.

Yönetmelik, aynı zamanda, yeni sığınak açılması çalışmalarının önünü kesmektedir. Kadına yönelik şiddetin önlenmesinde en önemli araçlardan biri olan sığınakların ve şiddete karşı danışma merkezlerinin çoğaltılması amacıyla düzenlenmekte olan Kadın Sığınakları Kurultaylarının dört yıllık çalışmaları sonucunda, bugün birçok ilde kadın danışma merkezleri ve sığınak açma çalışmaları hızlanmıştır. Böyle bir ortamda, bu tür bir yönetmelik çıkarılması, yüzlerce kadının tüm umutlarını ve heveslerini kırmıştır.

Türkiye'de kadın nüfusu ve yaşanan ağır şiddetle orantılı olarak Avrupa Parlamentosu'nun 1997 yılı raporuna göre, her 7500 kadın ve kız çocuk nüfusu için bir sığınak açılması öngörülmektedir. Türkiye'de kadın sığınacağı ihtiyacı en az 3000 iken, şu anda Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na bağlı yalnızca 7 kadın konukevi vardır ve bağımsız iki kadın sığınacağı maddi nedenlerle kapalıdır. Dilerdik ki, kadın sığınaklarının kadına yönelik şiddet konusunda uzman olmayan kadrolarla denetlenmesi ile ilgili yönetmelik çıkarmada gösterilen gayretkeşlik, canlarını kurtarmaya çalışan binlerce kadın ve onların çocuklarının barınacakları mekanların, yani SIGINAKLARIN SAYISININ ARTIRILMASINDA DA gösterilmiş olsun.

Unutulmamalı ki, bu yönetmelik varolduğu sürece kadınlara rağmen ve kadınlara karşı varlığını sürdürecektir. Kadın kuruluşları asli olarak gönüllü kadınların çalışmalarıyla ayakta kalmaktadırlar. Türkiye'nin şartlarında gönüllü çalışmanın zorlukları böylesi engellemelerle de tırpanlanmaktadır. Bir kez daha bu samimiyetsiz anlayışı ve yıllardır kadına yönelik şiddet konusunda çalışan kadın kuruluşlarını engelleyici zihniyeti protesto ediyoruz!

İlgili Bakanlığı, yönetmeliği derhal değiştirmeye ve eklenecek bir madde ile:

BAĞIMSIZ KADIN SIGINAKLARININ,

• *Gizlilik ve bağımsızlıklarına müdahalede bulunulamayacağına,*

• *Yönetmeliğin kamuya ait sığınakların kuruluş ve işleyiş normlarına ilişkin düzenlemeler içerdiği ve bağımsız kadın sığınaklarının, Türkiye'deki yasal mevzuat ve uluslararası normlar çerçevesinde kendi iç düzenlemelerine göre açılarak faaliyet yürüteceklerini,*

• *İlgili tüm devlet birimleri ve yerel yönetimlerin bu ilkelere bağlı kalarak bağımsız kadın sığınaklarına gerekli desteği vermekle yükümlü olduklarını, belirtmeye davet ediyoruz.*

Mor Çatı Kadın Sığınacağı Vakfı
(22.05.2001 tarihli basın açıklaması)

17 Ağustos depreminin ardından

17 Ağustos 1999 Marmara bölgesi depreminden sonra birçok sivil toplum kuruluşunun yanı sıra çok sayıda kadın kuruluşu da depremzede kadınlara destek olmak amacıyla projeler ürettiler ve bölgede çalıştılar. KA DEH tarafından, KSSGM bünyesinde BM Kalkınma Programı desteğiyle yürütülen "Depremzede Kadınlar İçin Yardım ve Destek Ağı Projesi" kapsamında bir de kitapçık hazırlanmış durumda. Kitapçık, hem projelerle ilgili olarak kamuoyunu bilgilendirmeyi, hem de bölgede çalışmalar yapan kuruluşların birbirlerinin faaliyetlerinden haberdar olarak iletişim ve işbirliğini geliştirmelerini amaçlıyor.

Bu çalışmada, Temmuz-Ekim 2000 tarihleri arasında veri toplanarak, Kadın Emekini Değerlendirme Vakfı (KEDV), Kadınlarla Dayanışma Vakfı (KADAV), Kadının İnsan Hakları Projesi (KIHP), Aktif Emekli Kadınlar Derneği, Türk Kadınlar Birliği (TKB), Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği (ÇYDD), Soroptimist Kulübü, Değirmendere Kadın Destek Merkezi, Saraybahçe Halkevi, İzmit Kent Kurultayı Kadın Platformu, SHÇEK, Asilken Toplum Merkezi, Kocaeli Halk Eğitim Merkezi ve Akşam Sanat Okulu'nun, özellikle İzmit ve civarında geliştirdiği projeler ve yürüttükleri çalışmalara yer verilmiş.

Bir kısmı ekonomik amaçlı, ama çoğunluğu sosyal ya da eğitim amaçlı kadına destek programlarını içeren bu çalışmalarda en temel gereksinimlerin mali kaynak ve gönüllü çalışacak kişiler olduğu belirtilmiş.

Şu anda bir kısmı bitmiş, ya da bitirmek durumunda kalmış olan projelerden bir bölümü de sürüyor ve tüm zorluklara karşın, kurumsallaşma yönünde adımlar atıyor. Bu projelerin bir kısmının hangi nedenlerle sürdürüldüğünü bilmek kadar devam edenlerin hangi koşullarda yürüdüğünü, hangilerinin kimler tarafından ve nasıl sürdürülebildiğini öğrenmek önemli. Deprem sonrası gelişmiş projeler, bir taraftan tüm kadın kuruluşlarının yaşadıkları sorunları yaşarken, öte yandan da kadın hareketi için yeni modeller oluşturma potansiyelini taşıyor.

Bu sayımızda Marmara Bölgesi'nde deprem sonrasında geliştirilmiş projelerden yalnızca ikisini sunabiliyoruz: Değirmendere Kadın Destek Merkezi ve Dernekkırı Projesi. Her ikisi de, bu projeleri geliştiren ve çalışmaların içinde yer alan kadınların anlatımıyla...

Değirmendere Kadın Destek Merkezi bir kadın projesinden, bir kadın kooperatifine

Bir proje etrafında birleşme, kendileri ve diğer kadınlar için çalışma fikri hepsine iyi geliyor...Kimi gündüzleri evde korku ile yalnız kalacağına, korkuyu düşüneneğine proje etkinlikleri içinde yer almanın kendisine iyi geleceğini düşünüyor.... Kimi depremde ölen yakınlarının hesabını soracağını ve bunun için birlikte olmanın iyi olacağını söylüyor... Kimi yıkılan evlerin yasal süreci üzerine bilgi edinmek istiyor...Bazıları çevrelerinde artan şiddete dikkat çekiyor...Çoğu, depremle birlikte gelen yardımların insanları değiştirdiğini söylüyor ve bunun kişileri acizlik içine sürüklediğini, bu duygu ve ortamdan en azından bireysel olarak sıyrılmak adına çalışmak gereğine inanıyor...Ve bu anlayışı tüm kentte yaymak istiyor....Kimi artık üretmek ve kazanmak istiyor... İş, istiyor....Kimi ev içindeki sorunlarından, kocadan, babadan ya da kayınvalideden kaçmak istiyor... İşte böyle farklı beklenti ve isteklerle başladı Kadın Destek Merkezi Projesi⁽¹⁾...

İsminden dolayı, kadınlara yönelik sosyal hizmet veren bir kurumsal yapı olarak algılanmasın... Proje temel olarak, deprem bölgesinde bir kadın örgütlenmesini başlatmak amacını taşımakta, böylece özelde depremi genelde ise normal yaşam koşullarında kadınların karşılaştıkları sorunları çözme becerilerini geliştirmelerini, bireysel ya da grup olarak güçlenmelerini hedefleyen bir ortam yaratmayı hedeflemekte idi.

Proje amaçları ve hedefleri doğrultusunda ve kadınların kabulü çerçevesinde, "lider kadın eğitimi" adı altında bir dizi toplantı gerçekleştirildi. Bu toplantılar, kadınların ortak bir amaç etrafında birleşmesini sağlamayı, karşılıklı bir güven ortamı yaratmayı, grup olarak birarada kalmalarını sağlayacak ortak kuralları belirlemeyi ve proje çerçevesinde bir eylem planı hazırlamayı hedeflemiştir.

Bu çerçevede; "birbirimizi tanıyalım", "farklılıklarımızı görelim ve farklılıklarımızla birlikte yaşayalım", "hedef belirleyelim ve plan yapalım", "grup olmanın ya da yalnız olmanın avantajlarını-dezavantajlarını tartışalım", "bireysel ve çevresel kaynaklarımızı belirleyelim ve harekete geçirelim, birlikte çalışalım", "haklarımızı öğrenelim", "aile ilişkilerimiz ve yönetimi", "toplum liderliği", "toplumsal gelişim ve değişime katkılarımız" gibi farklı başlıklar altında yürütülen toplantılar küçük ama kararlı bir grup kadının biraraya gelmesini sağlamıştır.

- Öncelikle proje içindeki gönüllülerin genelde ise kentteki diğer kadınların katılımına yönelik ve kadınlar tarafından belirlenen başlıklar altında düzenlenen Hukuk ve Sağlık Bilgilendirme Toplantıları,
- Proje gönüllüsü olan kadınlara yönelik, psikolojik güçlenme ve fiziksel korunma tekniklerini aktarmayı hedefleyen WEN-DO savunma eğitimi,
- Proje gönüllüsü olan kadınlarla birlikte yürütülen grup terapi süreci, proje içinde biraraya gelen kadınların birbirlerine kenetlenmesini, hem kendilerine hem de birbirlerine olan güvenlerini artırmıştır. Çünkü kadınlar, yaşadıkları problemlerin ortak olduğunu ve yalnız olmadıklarını pek çok yönden birbirlerine benzediklerini fark etmişlerdir.

Bu süreç, kazanımlar ve gelişmelerin yanı sıra pek çok etken nedeniyle sancılı ve sıkıntılı geçmişti: Örneğin, evdeki işleri, çocuk ve aile bakımını bahane eden eş ve kayınvalidelerin baskısı ya da engellemeleri ile kadınların merkeze gelişlerinde sorunlar yaşanmıştır. Dernek, merkez, grup, örgütlenme, kadın hakları gibi başlıkların yakın çevrede yarattığı olumsuz ve önyargılı çağrışımlar kadınların çekingen davranmalarına sebep olmuştur. Buna ek olarak, proje amaç ve imkanlarının,

ivedi bir şekilde gelir getiren etkinlikler açısından sınırlı ve kısıtlı oluşu ile sağlanacak kazançların somut değerler olmaması kadınlar arasında motivasyon ve ilgiyi zaman zaman azaltmıştır ve buna bağlı olarak gelir getirmeyen bir işe zaman ayırmanın yakın çevrede değersiz ve gereksiz görülmesi, dolayısıyla da kadınların projeye katılımlarını savunma açısından kendilerini zayıf hissetmelerine neden olmuştur.

Ancak hem grup içi dayanışma, hem de haftada bir yapılan grup toplantıları, bu sorunların fark edilmesine, çözülmesi için de uygun stratejiler geliştirilmesine yardımcı olmuştur. Aile ve komşu ziyaretleri ile aile büyükleri, eşler ve yakın çevreyle tanışma bu sorunların ertesinde, grubun kendini ve projesini tanıtmaları için seçtiği yöntemlerden biridir. Buna ek olarak özellikle aile içinde gruba ve çalışmalara olumsuz bakan elti, görümce ve kayınvalidelere gruba katılmaları konusunda davet gönderilmiş ve toplantılara katılımları sağlanmıştır. Böylelikle içerde olmaları sağlanarak, olumsuzlukları ya da engellemeleri törpülenmeye çalışılmıştır. Ayrıca, proje etkinliklerinin kentteki her kadına, yaşı, mali durumu, ailesi, siyasi görüşü ya da etnik kökeni ve/veya inancı ne olursa olsun açık olduğu mesajının, proje yürütücüleri ve kurumun yaklaşımı olarak vurgulanması, grubun kendi içinde ve proje yürütücüsü olan kurumla olan ilişkisinde siyasi, dini ya da diğer farklılıkları tartışma noktası yapmasını engellemiştir.

Proje bitimine doğru kadınlar, proje yürütücüsü olan kurumun varlığı dışında da bir arada olabileceklerini, kendileri ve diğer kadınlar için kentte yapabilecekleri birçok şey olduğunu düşünmeye ve tartışmaya başlamışlardır. Tartışmalar,

projenin sürdürülebilirliği için neler yapılabileceği, sahip oldukları kaynakların neler olduğu, ilerde karşılaşılabilecekleri sorunlar ve engeller üzerinde gelişmiştir.

Hem proje kapsamındaki birlikteliklerini sürdürmek hem de, bu birlikteliği ve etkinlikleri destekleyecek mali desteği içinde barındıracak bir kurumsal yapı arayışı, "kooperatif" fikri üzerinde yoğunlaşmayı getirmiştir. Bu kararla birlikte, kadınlarla birlikte bir "kooperatif sözleşmesi hazırlık süreci" başlamıştır. Kuruluş işlemleri için gerekli finansmanı karşılamak için grup içinde kısıtlı kişisel kaynaklar bir araya getirilmiş, kuruluş giderlerine katkıda bulunmayan arkadaşlar yine grup içinde desteklenmiştir. Kooperatif merkezi olacak binanın depozito ve ilk kira giderleri için sanal ortamdan gönderilen bir duyuru ile kadın gruplarından destek istenmiştir. Bu isteğe yanıt gelmiş ve diğer kentlerdeki kadınlar, deprem bölgesindeki bu bir araya geliş katkılarıyla desteklemiştir.

Haziran 2001 itibarıyla yasal işlemlerini tamamlayan ve "SS Değirmendere Kadın Destek Çevre Kültür ve İşletme Kooperatifi" ünvanı altında birleşen KDM gönüllüsü kadınlar, şimdilerde Değirmendere'de bir kadın kahvesi işletiyorlar. Bu arada, öncelikle kooperatif bünyesindeki olmak üzere genelde tüm Değirmendere'li kadınların yaşamlarına katkı sunacak üç proje üzerinde çalışıyorlar. Bunlardan biri, gelir elde etmek amaçlı olan bir atölye projesi.... Diğer bölgedeki kadınların sosyal ve kültürel güçlenmelerine destek olacak bir iletişim projesi ve son olarak da önümüzdeki seçimler için, kentte kadın muhtar adayları çıkarma ve onların kazanması için bir tanıtım ve destek kampanyası düzenleme projesi...

Nevhan Varol Yüce

Dernekkırı Kadın Projesi

PROJENİN UYGULAMA ALANI

Adapazarı'nın deprem sonrası oluşturulan 43 prefabrik mahallelerinden biri olan Dernekkırı mahallesi, 2131 prefabrik konutu ve 7845 kişilik bir nüfusu barındırmaktadır. Prefabrik mahallelerde oturanların toplam sayısı 1999 yılı için, 38.084 kişidir (ATSO, 1999:47). Projenin uygulama alanı olarak seçilen mahalle, varolan prefabrik mahallelerin en büyüğü ve en organize olanıdır. Adapazarı'na 15 km. uzaklıkta, daha önce köylerin mera olarak kullandıkları bir düzlükte yer almaktadır. Adapazarı'na düzenli minibüs ulaşımı vardır.

Elektrik, alt yapı, kullanma suyu, kanalizasyon ve asfaltlama çalışmaları bitmiştir. 40 çeşme içme suyu ihtiyacı için kullanılmaktadır. 6 adet ankesörlü telefon vardır. Mahallede 16 derslikli ilkokulda eğitim yapılmaktadır. Ayrıca, 3 çamaşırhane, kreş, mescit, sağlık ocağı, dükkanlar (10 adet), kadın evi, düğünler için kullanılan ayrı bir bina bulunmaktadır. Sağlık Ocağı, PTT ve kreş faaliyettedir. Koç Üniversitesi tarafından açılmış Gençlik Merkezi'nde bilardo, masa tenisi, satranç gibi aktiviteler için 2 bina faaliyettedir. Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı'nın açmış olduğu kreş ve kadın atölyeleri de (marangoz atölyesi, dikiş atölyesi) çeşitli sorunlara rağmen yürütülmeye çalışılmaktadır. Mahallenin hemen yanında jandarma karakolu bulunmaktadır.

Prefabrik evler, ısı yalıtımı olan büyükçe bir oda, tuvalet ve banyodan oluşmaktadır. Depremzedelerin hane kompozisyonları çok değişen bir dağılım yansıtmaktadır. Aile üyelerinin kaybindan dolayı kimi zaman, iki kız kardeşin, kimi zaman, anne ve çocukların, kimi zaman aile büyüklerinin paylaştıkları prefabrik konutlar genellikle sıkışık bir yaşam mekanıdır.

Dernekkırı yönetimi, Adapazarı Valiliği'ne (vali yardımcısı olan kaymakamlardan birine) bağlıdır. Valiliğin atadığı bir yönetim grubu mahallenin tüm sorunları ile ilgilenmektedir.

PROJENİN AMACI

Proje, Dernekkırı'nda yaşayan depremzede kadınları hedeflemiştir. Projenin ana amacı eşitlikçi ve katılımcı bir yaklaşımla kadınların yaşam kalitelerini yükseltmek ve onları kendi becerileri doğrultusunda daha etkin hale getirmektedir.

Kadınların beceri ve hünelerlerini iş piyasasında geçerli olan biçimde geliştirmek için, bu projenin temel uygulaması bir tekstil atölyesi oluşturarak, tekstil makineleri kullanım kursu vermek olmuştur. İkinci adım da, Adapazarı'nın tekstil sektörünün, ilin üçüncü büyük sanayi dalı olduğu ve bölgedeki 10 kadar tekstil fabrikasının yurtdışı bağlantıları ile üretimlerini sürdürdükleri bilgisinden hareketle, bu atölyenin fason üretim yapacak bir kadın kooperatifi olarak hayata geçirilmesidir. Eğitim sonrası üretime geçecek atölyenin yaşanan doğal afet sonrası ortaya çıkan en temel soruna, iş ve gelir sorununa kısmi de olsa bir grup kadın için bir çözüm yaratabileceği düşünülmüştür.

Projenin ikinci amacı, kadınlar için bir örgütlenme modeli yaratmaktır. Kadın kooperatifine dönüşmesi planlanan atölyenin çeşitli ülkelerde örnekleri olan uygulamalardan örnek alınarak, kadınların kooperatif sermayesine (atölyenin 8 adet tekstil makinesinin aynı sermaye olabileceği düşünülerek) eşit ortaklar olarak katılmaları ve üretimden elde edilecek gelirden eşit şekilde pay almaları nihai amaçtır.

PROJE KATILIMCILARI

Ekim-Kasım aylarında projeye katılacak kadınlar için dört toplantı yapılmış, bu toplantılar sonrasında proje grubu oluşmuştur. Grubun oluşturulmasında sadece bir kaç noktaya dikkat edilmiştir; depremzede olmak, Dernekkırı'nda ikamet ediyor olmak, çalışmak ve gelir elde etmek istiyor olmak gibi. Proje, Valilik izni alındıktan, kamp yönetimine yapılacaklar birkaç kez açıklandıktan sonra, yönetimden yapılan anonslarla kadınlara duyurulmuştur. Yönetimden yapılan anonslar, benzeri amaçlarla daha önce de kullanıldığından, kamp sakinleri faaliyetleri bu biçimde öğrendiklerinden tercih edilmiştir. İlk toplantıya oldukça kalabalık bir kadın grubu katılmış, bu nedenle toplantı "düğün evi" olarak bilinen büyük prefabrik binada yapılmıştır. Katılanların doldurdıkları katılımcı tanıtım formundan elde edilen veriler ışığında, yukarıda sözü edilen özellikler temel alınıp, en düşük gelir düzeyinde olanlar, işe ve gelire en çok ihtiyacı olanlar tespit edilmiştir. Daha sonra yapılan üç toplantıya düzenli olarak katılanlar proje katılımcılarını oluşturmuşlardır. Atölyenin tekstil makinelerinin İstanbul'dan getirilerek açılmasından sonra (Aralık-2000) toplam 35 kadın ilk eğitim grubunu oluşturmuştur. Projenin 3 öğretmeni de depremzededir.

Proje katılımcılarının genel profili, kentsel kadın profilinden çok da farklı değildir. Katılımcıların büyük çoğunluğu Adapazarlıdır. Sadece 3 kadın Adapazarına dışardan gelmişlerdir (Trabzon, Van, Artvin). Kadınların yaş dağılımları 26-45 arasında yoğunlaşmaktadır ve önemli bir grubu evlidir. Bekar katılımcıların (5 kişi) yanı sıra, eşinden ayrı olan iki kadın, ve eşi yurt dışında çalışan bir kadın vardır. Hanedeki kişi sayısı ve hane kompozisyonları deprem nedeniyle çeşitlilik göstermektedir. 4-5 kişilik haneler çoğunlukta olsa da, kişi sayısının 6'nın üzerinde olduğu haneler de mevcuttur. Kadınların eğitimi çoğunlukla ilkokulda sonlanmıştı. Kadınlar arasında bir ortaokul mezunu ve bir de lise mezunu vardır. Ortalama hane geliri 100 -150 milyon TL'dir. İş devamlı olmayan ve işsiz olanlar hanelerin oranı %35'dir. Katılımcıların %27'si daha önce hiç çalışmamış, fakat %38'si daha önce evde gelir getiren bir iş yapmıştır. Evde yapılan bu işler, makine nakışı, dantel, örgü, oya, el işidir. Katılımcıların deprem nedeniyle kayıpları, ağırlıklı yakınların ölümü, kirada bulundukları evin yıkılması, eşyaların kaybı ve eşin işinin kaybıdır (%70). Bunlar arasında, eşi işini kaybedenlerin oranı %25'tir.

PROJENİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Projenin eğitim süresinin devam ettiği 4 ay için bir değerlendirme yaparak, kadınlara katkısının çeşitli yönlerinden söz etmek, uzun dönemde de kadınların yaşamlarını nasıl etkileyeceğine ait öngöründe bulunmak mümkündür.

Kapasite geliştirici, gelir getirici ve beceri kazandırıcı tipteki diğer projelerde olduğu gibi, kadınların bu türden projelere katılım isteği yüksektir.

Kadınlar, yaşamlarında bulamadıkları, toplumun kendilerine sunmadığı fırsatları, epeyce ileri yaşlarda da olsa yakalayabilmek amacındadırlar. Bir işlerinin olması, gelir elde edebilmek için öğrenmek katılımı sağlayan temel faktördür. Projenin ilk toplantılarına katılan çok sayıda kadın (85 kadın) ortak bir biçimde bir işlerinin olmasını ve gelir elde ederek hanelerine katkıda bulunmak istediklerini ifade ederken, deprem sonrası pek çok kaybı olan ailelerin yeniden başlayabilme umutlarını da yansıtmışlardır. Ailelerin pek çoğu, düzenli ve belirli bir işten yoksun kalmışlardır. Hanelerde çalışanların, kimi zaman kız ve erkek çocuk, kimi zaman kardeşler, kimi zaman eş ve baba oluşu, hanede birden fazla çalışana işaret etse de, bu işler çok düşük gelirli (haftalık 15 milyon TL gibi) ve düzensizdir. "Ne iş bulursa çalışır" ifadesi en sık karşılaştığımız ifadedir. Bazı aileler sadece çocuklarının haftalıkları ile geçinmektedirler. Proje grubu içindeki eşlerin işsizliği, bölgenin deprem sonrası yaşadığı yoğun işsizliği yansıtmaktadır. Son 2 ay boyunca büyük işyerleri toplu işçi çıkarımına gitmiş, küçük işyerleri yok olmuş, serbest meslek sahipleri zor günler geçirmiştir. Adapazarı'nda Ağustos-2000'de ziyaret edilen ve iş olanakları için görüşülen tekstil fabrikaları ihracat bağlantıları nedeni ile üretimlerine devam ettiklerini ifade etmişlerdir. Yakın zamanlarda görüşülen birçok işveren zor durumda kaldıklarını ve işçi çıkarmaya gittiklerini belirtmişlerdir. Bölgedeki tekstil fabrika ve atölyeleri büyük oranda kadın işçi çalıştıran orta büyüklükte firmalardır. Bazı firmalar ise son günlerde işlerini büyüttüklerini ve eğitilmiş işgücüne ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir.

Proje uygulaması devam etmektedir. Projenin uzun dönemdeki başarısının ekonomik krizin ve bu krizin Adapazarı ekonomisine yansımalarının hafiflemesi ile ortaya çıkacağına inanılmaktadır.

Belkıs Kümbetoğlu
Nilgün Çağa

KA-DER Eğitici Eğitimi

Ankara Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi (KASAUM) bu yıl Kadın Adayları Destekleme ve Eğitim Derneği (Ka-Der) ile birlikte geniş çaplı bir eğiticilerin eğitimi programı yürüttü. Programın amacı, Ka-Der'in kadınların siyasal katılımını artırmak ve cinsiyet eşitliğine yönelik olumlu eylem planlarını desteklemek için yürüteceği çalışmalarda aktif biçimde görev alabilecek eğiticilerin yetiştirilmesi, örgüt yapısının güçlendirilmesi ve çeşitli biçimlerde siyasetle ilgilenen kadınları hedefleyen yaygın eğitim programlarının yürütülmesi idi.

Bu amaçlar çerçevesinde, Ka-Der'in 12 şubesinden gelen toplam 80 aktif üye, eğitici eğitimi programına katıldı. Bu program, beş günlük bir ana eğitimden sonra ikişer günlük üç izleme eğitimini içeriyordu. Her biri 20 kişiden oluşan dört grup halinde yürütülen programlarda Serpil Sancar Üşür, Aksu Bora, Nükhet Sirman, Gönül Dinçer ve Nazan Üstündağ çalıştı. Ayrıca şubelerde yürütülen eğitim programlarına Esra Koç, Selen Nerminoğlu, Bedriye Poyraz, Mine Gencel Bek, Zeynep Kılıç ve Ayten Alkan izleyici olarak katıldılar.

Mayıs sonunda tamamlanan eğitim programı çerçevesinde, Ka-Der şubelerinin düzenlediği toplam 200 civarında eğitim yapıldı ve 4000 kadına ulaşıldı. KASAUM Çalışma Grubu üyeleri, bu eğitimlerde kullanılmak üzere 6 kitapçık ve bir videokaset hazırladı:

- I. Kadınlar için Kadınlarla Birlikte Siyaset- Özlem Şahin
- II. Kadın Kotası-Zeynep Kılıç
- III. Yerel Politikada Kadınlar-Ayten Alkan
- IV. Medyada Kadın-Mutlu Binark, Mine Gencel Bek
- V. Medyada Cinsiyetçilik (videokaset)-Mutlu Binark, Mine Gencel Bek
- VI. Kadınlar, Kalkınma ve Sosyal Adalet-Gülşay Toksöz, Alev Özkazanç ve Bedriye Poyraz
- VII. Gücümüzü Farketmek: Kadınlarla Grup Çalışması ve İletişim Becerileri Rehberi-Aksu Bora

Bilgi için:

Bu kitapçıklara KASAUM web sayfasından ulaşılabilir.
www.media.kasaum.ankara.edu.tr

Depremzede Kadınlara Yardım ve

Destek Ağı Projesi kitapçığı için:

KA-DER Ankara Şubesi: Çevre Sok. No 29/2

Tel: 0312 467 88 16 • Faks: 0312 427 39 79

Ev eksenli çalışan kadınlar çalışma grubu

Ev-Eksenli Çalışan Kadınlar Çalışma Grubu, ev eksenli çalışma ile ilgilenen araştırmacı, aktivist kadınların oluşturduğu enformel bir kadın grubudur. Ekim 1999'da İstanbul'da gerçekleştirilen bir uluslararası ev eksenli çalışma atölyesi sonrasında, bu çalışmanın bazı düzenleyicileri ve katılımcıları tarafından kurulmuştur. Grubun beş temel üyesi ve İstanbul, Ankara ve Van'da destek grupları vardır. Grup, HomeNet'in üyesidir.

Grubun amacı: Türkiye'de ev eksenli çalışmanın görünürlüğünün artmasına, evde çalışma konusunda ülke politikalarının oluşmasına, ev eksenli çalışan kadınlar arasında iletişim ve dayanışma ağının kurulmasına, kendi örgütlenmelerinin oluşmasına, ILO'nun 177 sayılı Evde Çalışma Sözleşmesi ve Tavsiye Kararı'nın ülke politikasına temel alınmasına katkıda bulunmaktır.

Grup, VIII.Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonları çalışmalarına etkin katılımçılık yapmış, Uluslararası Feminist İktisatçılar Birliği'nin Ağustos 2000'de İstanbul'da gerçekleştirilen yıllık konferansı kapsamında çeşitli etkinlikler gerçekleştirmiştir. 2001 yılı içinde Van, İstanbul, Ankara, Muğla ve Gaziantep'te beş yerel atölye çalışması ile bu atölye çalışmalarının sonuçlarına dayanan bir ülke politikaları atölyesi gerçekleştirecek olan Grubun, "HomeNet Rehberi: ILO Sözleşmesi, Evde Çalışma Sözleşmesinden Nasıl Yararlanırsınız?" ve Bülten'den oluşan iki yayını bulunmaktadır.

HomeNet

Uluslararası Ev-Eksenli Çalışan İşçiler Ağı, kısa adıyla HomeNet, dünyanın farklı bölgelerindeki ev-eksenli çalışan işçilerin çalışmalarını koordine etmek amacıyla kurulmuştur. İlk örnekleri 1970'lerde oluşmaya başlayan örgütlerin ve iletişim ağlarının amacı, ev-eksenli çalışan işçileri görünür kılmak ve işçi olduklarının kabul edilmesi için mücadele etmek. HomeNet de, 1980'lerde gelişmeye başlayan örgütler ve iletişim ağları arasındaki bağların gelişmesine, uluslararası lobi çalışmalarının eşgüdümünün sağlanmasına yönelik olarak 1994'te yapılan bir toplantıda doğdu.

HomeNet'in amaçları: Ev-eksenli çalışan işçiler ve bu işçilerin kendi örgütleri kadar, doğrudan veya dolaylı olarak bu alanda çalışma yapan sivil toplum kuruluşları, kooperatifler, sendikalar, araştırmacılar, kadın gruplarının da içinde yer aldığı bir uluslararası ağ oluşturmak; ülke, bölge ve uluslararası düzeylerde ev-eksenli çalışan işçilerin çalışma koşullarının iyileştirilmesi için kampanyaları koordine etmek; ağın üyelerine ve diğer ilgili örgütlenmelere ev-eksenli çalışma konusunda bilgi toplamak ve dağıtmak; ev-eksenli çalışan işçiler için teknik yardım sağlanmasına yardım etmek ve bu işçilere teknik yardım kanalı olmak.

İletişim için:

- İstanbul: Nevin İl, nevinil@hotmail.com
- Ankara: Nazik Işık, Tel:0312.284.41.78 • isik_nazik@yahoo.com
- Muğla: Dilek Hattatoğlu, Tel: 0252.212.21.18 • Faks: 0252.212.74.68 • dilekhattatoglu@superonline.com

İletişim için: Jane Tate • homenet@gn.apc.org
web sayfası: <http://www.gn.apc.org/homenet>

web sayfası:<http://msnhomepages.talkcity.com:6010/volunteerst/homebasedworkers>

Ev Eksenli Çalışan Kadınlar Grubunun Uluslararası katılımcıları İstanbul'da ev eksenli çalışan kadınlarla birlikte, Ağustos 2000

Ev Eksenli Çalışan Kadınlar Grubu Yerel Atölye Çalışması: Van

Bizler yaklaşık 6-7 yıldır birbirini tanıyan, 3-4 yıldır örgütlü olmak isteyen ve bunun için çabalayan 12-15 kişiden oluşan bir grup kadını; bir avukat, bir öğretmen, iki memur ve diğerleri de zaman zaman çalışmış ancak şu anda evde çalışan kadınlardan oluşan bir grup kadın.

Evde neler mi yapıyoruz? Dantel, oya ve piko yapıyor, dikiş dikiyor, yüz alıyoruz (yani iple epilasyon). Grubumuzun üyelerinin çoğunluğu Vanlı, birkaçı eşlerinin işleri dolayısıyla Van'da yaşıyor.

Van, gölü ve doğası sebebiyle, uzun süren kışına rağmen, ılıman bir iklime sahip. Türkiye'nin en fazla güneş gören ili. Kış aylarında bile dört mevsimi aynı anda yaşayabilirsiniz. Ne yazık ki, alt yapı eksikliği ve köylerden şehre göç, Van nüfusunun kat kat artmasına, açlık, sağlık ve eğitim ile ilgili ciddi sorunların daha da katmerleşmesine neden oldu.

Evet, bizler burada yaşayan bireyler olarak bu sorunlardan direkt etkileniyoruz ve tabii, her yerde olduğu gibi, bu sorunlar öncelikle çocukları ve kadınları etkiliyor. Van'da da kadınlar, hiç olmazsa ekmek parası kazanmak için evde iş yapmaktalar.

Grubumuzun bir çok üyesinin de yaptığı bu işler, Ev Eksenli Çalışan Kadınlar Çalışma Grubu üyeleri ile girdiğimiz diyalog sonucu keşfettiğimiz bir alan. Evet, dediğimiz gibi, içinde olduğumuz ve de fark etmediğimiz bir alan.

"Van Kilim Raporu" Ev Eksenli Çalışan Kadınlar Çalışma Grubu ile birlikte yaptığımız bu alandaki ilk çalışmamızdı. Kuşkusuz emek sömürsü çok yabancı olmadığı bir alandı, ama buradaki emek sömürsü çok çok çarpıcıydı. Bu raporun beğenilmesi bizi şevklendirdi. Raporumuz HomeNet'in dergisinde yayımlandı.

Ardından 2000 Ağustos'unda Boğaziçi Üniversitesi'nde yapılan Feminist İktisatçılar Toplantısı'na Van'dan Grubumuzun üç üyesinin katılması bizi heyecanlandırdığı kadar keyif de verdi.

Boğaziçi Üniversitesi bir harikaydı; bizler ve çocuklarımız yeni görüyorduk. Bahçesi çocuklar için bir cennetti ve bizler o kadar akademisyenin önünde kendimizi anlatmaktan çok korkuyor, açıkçası ürküydük, ama aldığımız

olumlu tepkiler bizi son derece mutlu etti. Tüm bunlardan sonra Grup olarak ev eksenli çalışmanın görünürlüğü için daha programlı bir çalışma yapmayı önümüze hedef olarak koyduk.

Van'daki Ev Eksenli Çalışan Kadınlar Atölyesi

Bu esnada Ev Eksenli Çalışan Kadınlar Çalışma Grubu'nun Türkiye genelinde beş ilden oluşan bir yerel atölye çalışması yapacağını ve bu illerden birinin de Van olduğunu öğrenince çok sevindik.

Ama hemen ardından bir telaş aldı bizi: Daha önce hiç böyle bir çalışmaya ev sahipliği etmemiştik. Açıkçası başarabilecek miydik?

Ev Eksenli Çalışan Kadınlar Çalışma Grubu ile girdiğimiz diyalog sonucu, gerekli hazırlıkları yaptık ve beklenen gün gelip çattı. Evet, her şey hazırды, Van'daki katılımcılar -birkaç fire ile de olsa- gelmişti. Katılımcılar, çoğunlukla ev eksenli çalışan kadınlardan oluşuyordu. İl dışından Ev Eksenli Çalışan Kadınlar Çalışma Grubu'ndan Nazik Işık ve Dilek Hattatoğlu, Avcılar Ev Eksenli Çalışan Kadınlar Grubu'ndan Pervin Oku, Ankara Destek Grubu'ndan Olcay Bingöl, ILO Türkiye Temsilcisi Gülay Aslantepe, İş Müfettişleri Derneği'nden Gülcan Kaçan, Avrupa Temiz Giyim Kampanyası'ndan Bettina Mouslek bu toplantının masraflarını karşılayan FES'ten Bilgin Bayata ve Van dışından, çevre illerden, Erzurum, Ağrı, Hakkari ve Siirt'ten katılımcılarımız vardı. Toplantı 42 kişiden oluşan oldukça verimli geçen bir atölye çalışmasıydı.

Herkesin kendini tanıtmasından ve ILO Temsilcisi'nin evde çalışma ile ilgili 177 sayılı ILO Sözleşmesi ve Tavsiye Kararı ile ilgili bilgileri aktarmasının ardından hepimiz çok rahatlamıştık. Çünkü her katılımcı kendini ve deneyimlerini hiç çekinmeden o kadar rahat ifade ediyordu ki... Elbette bunda Ev Eksenli Çalışan Kadınlar Çalışma Grubu üyelerinin karşılarındaki insanı rahatlatan içten ve doğal tavırlarının çok etkisi oldu. Hepimizi üzen hatta kimimizi

Van'daki Ev Eksenli Çalışan Kadınlar Atölyesi Katılımcıları

ağlatan kötü bir olay bizleri birbirimize daha da yaklaştırdı: Hakkari'den toplantıya katılacak olan ev eksenli çalışan iki arkadaşımızdan biri bir önceki gece kocası tarafından bıçaklanmıştı. O anda çok katılmak istediği bu toplantıda değil, hastanedeydi. Van'dan bir sendikacı bayan yine kocası tarafından dövüldüğü için toplantıya katılmamıştı. Her zaman tanık olduğumuz bu acı olaylara rağmen, dayanışmanın ve eğer istersek yapamayacağımız hiçbir şeyin olmadığına dair inancımız bütün toplantı boyunca sürdü.

Avcılar Grubu'ndan katılan Pervin arkadaşımız ev eksenli çalışma ile ilgili deneyimlerini aktardı. Grup olarak artık örgütlü bir yapı olmayı, özellikle kooperatifleşmeyi hedeflediklerini ve bunun için gerekli hazırlıkları tamamlama aşamasına geldiklerini belirtti.

Yine çevre illerden katılan arkadaşlarımız kendi illerinde ev eksenli çalışma ile ilgili çok detaylı ve doyurucu bilgi verdiler. Bu toplantının kendileri için çok ciddi bir deneyim olduğunu ve kendi illerinde de böyle bir çalışma yapılmasını arzuladıklarını söylediler.

İş Müfettişleri Derneği'nden gelen katılımcı, Derneklerinin ev eksenli çalışma ile ilgili ve çalışma hayatındaki sorunlarla ilgili görüş belirttiğini ve iş sağlığı ve güvenliği için gerekli tedbirlerin alınıp alınmadığını takip ettiklerini belirtti.

Atölyemize katılan her katılımcı için hazırlanan dosya ve Ev Eksenli Çalışan Kadınlar Çalışma Grubu tarafından Devlet

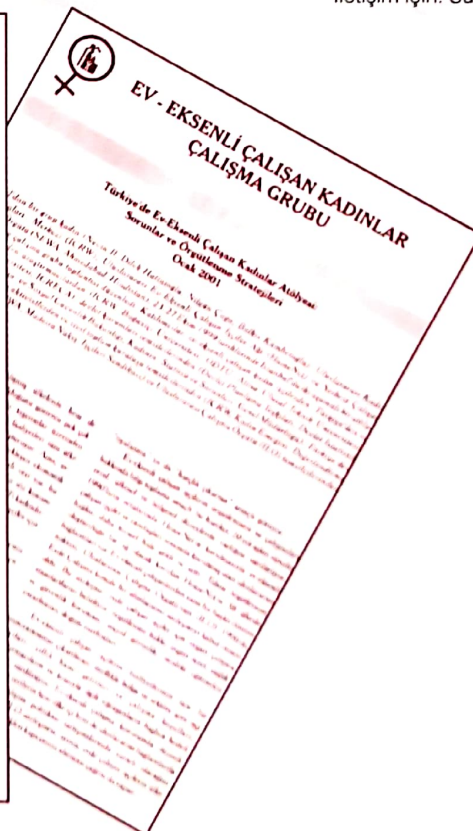
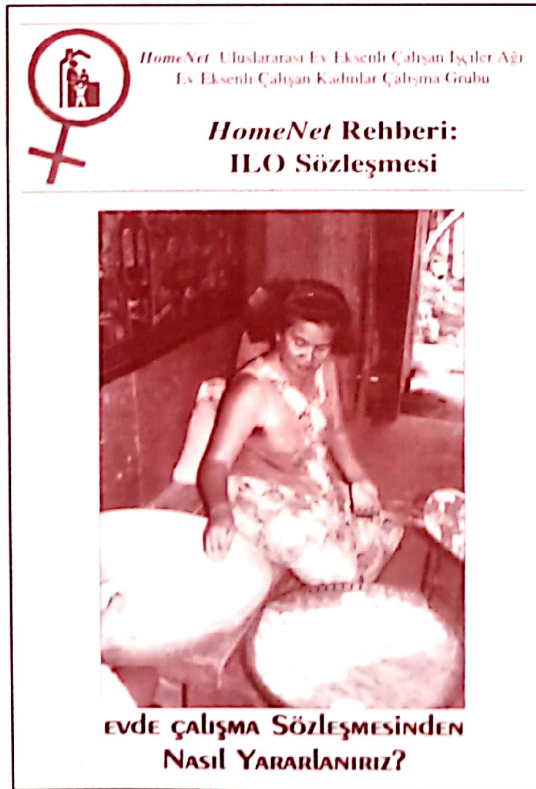
Planlama Teşkilatı'na sunulan raporlar katılımcıların bir hayli ilgisini çekti. Özetle, birinci gün ev eksenli çalışma ile ilgili bilgi aktarımıyla geçti.

İkinci gün bilgiler pekiştirildi, değerlendirmeler yapıldı. Katılımcıların üç gruba ayrıldığı ve önceliklerimizin neler olduğunun tartışıldığı kısım çok verimli geçti. Çoğunluk ilk önceliklerinin örgütlenme, ikincisinin de yasal ve sosyal güvenlik olduğunu belirtti. Bunları görünürlük kazanmak, baskı grubu oluşturmak için istediğimiz konusunda ortak bir görüş çıktı. Örgütlenme için bir iletişim ağı kurmamız, yaygınlaşma için çevre illerde yerel atölye çalışması (öncelikle Erzurum ve Ağrı, sonra Hakkari ve Siirt), kendi illerimizde evde çalışma türleri ile ilgili envanter taramaları yapılması kararlaştırıldı. Van Kadın Grubu HomeNet'e üye olmak istediğini belirtti. Van'da, bu toplantıda bir araya gelen kadınlar olarak da arayış soğutmadan bir kez daha toplanmayı düşündük, kararlaştırdık.

İki günün sonunda Ev Eksenli Çalışan Kadınlar Çalışma Grubu ile Van Kadın Grubu'nun yaptığı iki saatlik değerlendirme toplantısı çok verimli ve keyifli geçti.

Umuyoruz ki bu çalışmalar, ev eksenli çalışmanın görünürlük kazanması, yasal ve sosyal güvenceden yararlanması ve ev eksenli çalışanların kendilerinin oluşturacağı bir örgütlenme için güzel bir başlangıç olur.

İletişim için: Sultan Bayram, PTT Başmüdürlüğü, Van

U z u n , i n c e

Ayıldır yoğun olarak kadın hareketi gündeminde yer alan Yeni Medeni Kanun Tasarısının mal rejimleri ilgili bölümü Uçan Haber'in Yoksulluk sayısına denk düşüyor. Zira mevcut yasal mal rejimi olan "mal ayrılığı" sistemi özellikle evli kadınlar için büyük bir haksızlık kaynağıdır ve kadınların yoksullaşmasına neden olmaktadır. Mal ayrılığı rejiminde eşlerden her biri gerek evlenirken sahip oldukları, gerekse evlilik süresince edindikleri malları korurlar, diğer eşin bunlar üzerinde bir hak iddia etmesi olanaklı değildir. Her bir eş evlilik süresince kendi malı üzerinde dilediği gibi tasarruf edebilir. Evlilik boşanma ya da ölümle son bulduğunda da her bir eş kendi malı üzerindeki haklarını devam ettirir. Evlilik süresince bir eşin mal edinmesine diğer eşin katkısı olsa bile, bu maldan hak iddia etmesi olanaklı değildir. Kadının kamusal alanda ya da özel alanda yarattığı ekonomik değerler ataerkil aile geleneklerinin etkisi altında erkek bencilliği ve gururu nedeniyle çoğu kez kocanın mal varlığına dahil olmaktadır. Bir araştırmaya göre Türkiye'deki taşınmazların %90'ı erkekler üzerine kayıtlıdır. Yine ev eşyalarının faturaları erkek adınadır. Evlilik iyi gittiği sürece sorun yoktur ama evlilik boşanma ya da ölümle sona ererse kadın yarattığı ya da yaratılmasına katkıda bulunduğu ekonomik değerlerin yaratıcısı değilmiş gibi muamele görür. Özellikle kadının ev içi emeği tamamen yok sayılmaktadır. Genel olarak belirtmeye çalıştığımız "mal ayrılığı" rejiminin kadınlar açısından dezavantajlı durumunun ortadan kaldırılması açısından yeni bir yasal mal rejimine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu aynı zamanda Türkiye Cumhuriyetinin uluslararası alanda taahhütlerini yerine getirmesi açısından da son derece önemlidir. Zira 1981 yılında Birleşmiş Milletler Örgütü "Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi"ni yürürlüğe koymuştur. Türkiye Cumhuriyeti bu sözleşmeye 3232 sayılı Kanun'la taraf olmuştur. Bakanlar Kurulu 24 Temmuz 1985 tarihinde bu sözleşmeyi onaylamıştır. Söz konusu sözleşme uyarınca kadınların ev içi emeğinin sömürülmesini önlemek taraf devletler açısından bir yükümlülük haline gelmiştir.

Yeni Medeni Kanun Tasarısında yukarıda belirlenen haksızlıkların giderilmesi için iki farklı rejim önerilmektedir. Bunlardan birisi ve kadın hareketince taraftar bulanı "Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi"dir. Diğeri "Paylaşmalı Mal Ayrılığı Rejimi"dir. Bu konuda tartışmalar yoğunlukla devam etmektedir. Kadın örgütleri çeşitli bölgelerde seçimlerinin hangi rejimden yana olduğunu ortaya koymaktadırlar.

Irem Çağlar

Medeni Kanun Tasarısında nihayet yolun sonu görünmeye başladı. Pazarlıklar, uzlaşmalar derken Adalet Komisyonundaki görüşmeler tamamlandı ve Tasarı son durağına, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Genel Kuruluna doğru yola çıktı. Kadın örgütlerinin gözlerini ve kulaklarını Meclise dikmelerine, Meclis yollarını aşındırmalarına, ülke çapında eylemler düzenlemelerine yol açan Tasarıda kadınların evlilik, miras, aile kurumlarındaki konumları 75 yıl sonra yeniden düzenleniyor.

Yolculuğun Kilometre Taşları:

Ülkenin modernleşmesinin ve Hukuk Devriminin temel taşlarından olan, çağdaşlığa ve demokratikleşmeye açılan kapı olarak nitelenen Medeni Kanunun uzun yolculuğu Mecelle'nin tarihe karışmasıyla başladı. TBMM'nce 17 Şubat

1926 tarihinde kabul edildi ve 4 Nisan 1926 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak 4 Ekim 1926 tarihinde yürürlüğe girdi. İsviçre Medeni Kanunundan aynen alınan kanun, ilki 1938 yılında olmak üzere çeşitli tarihlerde değişiklikler geçirdi. Ancak, kadın hareketinin katkılarıyla ve Anayasa Mahkemesi kararlarıyla sağlanan birkaç madde değişikliği dışında yasada kadın-erkek eşitliğini sağlamaya yönelik çağdaş düzenlemeler yapılamadı.

Adalet Bakanlığınca hazırlanan Türk Medeni Kanunu Tasarısı 30 Aralık 1999 tarihinde Bakanlar Kurulu tarafından TBMM'ne gönderildi. Tasarı hazırlanırken, Adalet Bakanlığının daha önce oluşturduğu komisyonlarca hazırlanarak Bakanlıkça 1971 ve 1984 tarihlerinde yayınlanmış bulunan iki Öntasarı ve kaynak İsviçre Medeni Kanunu ile Alman ve Fransız Medeni Kanunları ve kısmen de İtalyan Medeni kanunlarından yararlanıldı. "Başlangıç" ile "Kişiler Hukuku", "Aile Hukuku", "Miras Hukuku" ve "Eşya Hukuku" başlıklarıyla

b i r y o l d a M e d e n i K a n u n

4 kitaptan oluşan Tasarıda kanunun dili arılaştırıldı ve aile hukuku bölümünde kadın-erkek eşitliğini sağlama yolunda önemli değişiklikler yapıldı. Ailede haklarda ve sorumluluklarda, aileyi temsilde ve paylaşmada eşitlik ilkesi gözetildi. Kadın kuruluşları bazı eksikliklere ve itirazlara dikkat çekmekle birlikte tasarıyı genel olarak olumlu buldular.

Tasarı, TBMM Adalet Komisyonunda 6 Nisan 2000 tarihinde görüşülmeye başlandı. Önce, Komisyonun ilk toplantısında kurulan ve her siyasi partiden bir üyenin katılımıyla oluşturulan 5 kişilik Alt Komisyonunda ele alındı. Alt Komisyonun 11 toplantı sonrasında hazırladığı rapor üzerinden 6 Aralık 2000'de Adalet Komisyonunda görüşmeler başladı. Komisyon 18 toplantı yaparak 1030 maddeden oluşan Tasarının mal rejimi bölümü dışındaki maddelerini önemli değişikliklere uğratmadan kabul etti. Alt Komisyonla birlikte 30 toplantıda

90 saat çalışan Adalet Komisyonu 'karı' sözcüğünün yerine yeni arayışlar, aile reisliği yerine getirilen ev başkanlığı, mal rejiminde kadınların servet avcılığı, homoseksüellik, sperm bankalarında saklanan spermlerden doğacak çocuğun mirasçı olup olamayacağı gibi konularda ilginç tartışmalara sahne oldu. Eşler Arasındaki Mal Rejimi ile ilgili bölümünde tıkanma yaşandı. Adalet Bakanı istifanın eşliğine geldi. Çözüm tartışmalı bölümdeki 80 maddenin "sonradan görüşülmek üzere" atlanmasıyla bulundu. Mal rejimi konusunda tıkanmanın yaşandığı toplantı sonrasında milletvekilleri sözlerinin çarpıtıldığı gerekçesiyle rahatsızlıklarını belirterek, toplantıların milletvekilleri dışında herkese kapalı yapılmasını istediler. Sonuçta Komisyon toplantıları Parlamento muhabirleri dışındaki izleyicilere kapatıldı. Adalet Bakanı ile MHP'liler arasındaki uzlaşma sonrası Adalet Komisyonundaki görüşmeler 7 Haziran günü yeniden başladı ve *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi* yasal

mal rejimi oldu. 14 Haziran günü Medeni Kanun Tasarısı ile bu kanunun yürürlüğü ve uygulama şekli hakkında kanun tasarısının Adalet Komisyonundaki görüşmeleri tamamlanarak yasalaşma yolunda uzun bir maraton geri bırakıldı.

Kadın Eylemleri:

Yurt çapında kadınlar, Tasarının kadınların taleplerini içerecek şekilde TBMM'den geçip yasalaşması için eylemler yaptılar. TBMM'ye gelerek Adalet Komisyonu üyeleriyle görüştüler. Faks, telefon ve e-posta aracılığıyla taleplerini siyasi partilere ve Komisyon üyelerine ilettiler. Antalya'da Beydağları'nın zirvesinde Medeni Kanun Tasarısına ilişkin basın açıklaması yapan kadın grupları jandarma engeliyle karşılaşınca diz üstü bilgisayarla Cumhurbaşkanı, Başbakanı, Adalet Komisyonu üyeleri ve basına "e-posta" gönderdiler. Yerel Gündem 21- Kent Konseyi Antalya Kadın Meclisinin başlattığı

"Mor Kurdele Takma" kampanyası tüm yurda yayıldı. Antalya, İzmir, Adana, İstanbul, Ankara, İzmit, Değirmendere, Diyarbakır ve diğer illerdeki kadınlar kampanyayı genişlettiler. Antalyalı kadınlar, Medeni Yasa Tasarısı'nda yapılmak istenen değişikliklerin kadınların elini kolunu bağlayacak niteliğini vurgulamak için kendilerini mor kurdele ile bağlayarak dayanışma çemberi oluşturdu. Basında 83 Sivil Toplum Kuruluşunun imzasıyla, milletvekillerine çağrı metni yayınlandı. Medeni Yasa Platformundaki örgütlerin sayısı 100'ü geçti.

Tasarıdaki Önemli Düzenlemeler:

Kadınları ilgilendiren, evlenme yaşı, soyadı, nafaka, ev başkanlığı gibi konularda tartışmaları ortadan kaldırmamakla birlikte aile hukukunda kadın-erkek eşitliğini sağlamada önemli yenilikler getiren bazı düzenlemeler şöyle:

- Tasarının eleştirilere neden olan genel gerekçe kısmına, 1926 tarihli kanundaki, dönemin Adalet Bakanı Mahmut Esat Bozkurt'un imzasını taşıyan gerekçenin aynen alınmasına karar verildi.
- Evlenme yaşı yükselterek erkekte 17, kadında 15 olan evlenme yaşına her ikisi için de 17 yaşın doldurulması şartı getirildi. Olağanüstü durumlarda 16 yaşını dolduran kadın ve erkeklerin evlenmesine izin verilebilecek. Evlat edinen ile evlatlığı arasında evlenmek yasaklanıyor.
- Evlenme başvurusunda erkeğin yerleşim yerinin bulunduğu yerde başvuru şartı kaldırılıyor. Evlenecek kadın ya da erkekte birinin oturduğu yerde, birlikte başvuru yapılacak.
- 'Koca, birliğin reisi' hükmü kaldırılıyor ve eşlere evlilik birliğinin yönetiminde eşit söz hakkı tanınıyor. Eşler oturacakları konutu birlikte seçecekler, evlilik birliğini beraberce yönetecekler, birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve mal varlıkları ile katılacaklar. Böylece emeğini ev içinde harcayan eşin katkısı da değerlendiriliyor. Kocanın kadın ve çocukların bakımından sorumlu olduğu kuralı kaldırılarak evlilik birliğinin giderlerinde eşit mali sorumluluk getiriliyor.
- Kadın ve erkek evlilik birliğinin temsilinde eşit yetkiye sahip olacak. Üçüncü kişilerle olan davalarda, kadını kocanın temsil etmesi kaldırılıyor. Eşlerden her biri temsil yetkisi bulunmaksızın yaptığı işlemlerden kişisel olarak sorumlu, temsil yetkisinin kullanıldığı hallerde ise üçüncü kişilere karşı müteselsilen sorumlu duruma geliyor.
- Boşanma sebepleri arasında onur kırıcı davranışta bulunma da ekleniyor. Boşanma sebeplerinden olan 'terk'te boşanma davası açma süresi üç aydan altı aya çıkarılıyor.
- Boşanma davalarında eşlerden birinin yerleşim yeri ya da eşlerin davadan önceki son altı ayda birlikte oturdukları yer mahkemesi yetkili kılınıyor.
- Kadın ve erkek meslek veya iş seçiminde serbest olacak. Ancak bunların seçiminde ve yürütülmesinde evlilik birliğinin huzur ve yararı gözönünde tutulacak.
- Eşlerden her biri diğeri ve üçüncü kişilerle her türlü hukuki işlemi yapabilecek, yalnızca aile konutu ile ilgili tasarruflarda eşlerden her birinin açık rızası aranacak.
- Evlenen kadın kocasının soyadını almakla beraber isterse kızlık soyadını da kocasınının önünde kullanabilecek. Boşanma halinde hakim kararıyla, kocasının soyadını kullanmayı sürdürebilecek.

DÜZELTME

Bu sayfadaki Mal Rejimleri bölümünün 2. paragrafının ilk cümlesindeki 'Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi Paylaşmalı Mal Ayrılığı Rejimi' olacaktır. E-mail adresi: ferideeroglu@yahoo.com olacaktır.

- Boşanan erkek, boşanan kadından, kadının refah düzeyine bakılmaksızın nafaka isteyebilecek.
- Evlilik süresince ana ve baba velayeti birlikte kullanacaklar, velayetin kullanılmasında taraflar arasında anlaşmazlık çıkarsa sorun hakim kararıyla çözülecek.
- Evlilik dışı doğmuş ve soybağı, tanıma ya da hakim kararıyla kurulmuş çocuklara da mirasta eşit haklar getiriliyor.
- Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi yasal mal rejimi oluyor. Tasarı, ayrıca Mal Ayrılığı, Paylaşmalı Mal Ayrılığı ve Mal Ortaklığı olmak üzere dört farklı mal rejimi getiriyor. Taraflar diledikleri mal rejimini seçebilecek, ancak evlenmeden önce ya da sonra noterde bir mal rejimi seçmezlerse yasal mal rejimine tabii olacaklar. Eşler evlenme başvurusu sırasında hangi mal rejimini seçtiklerini yazılı olarak da bildirebilecekler.
- Zina veya hayata kast nedeniyle boşanma halinde hakim kusurlu eşin artık değerdeki payının hakkaniyete uygun olarak azaltılmasına veya kaldırılmasına karar verebilecek.
- Eşlerden birinin ölümü halinde sağ kalan eş, ev eşyası ve aile konutunun kendi miras hakkına mahsuben mülkiyet hakkının tanınmasını isteyebilecek. Böylelikle sağ kalan eşin yasal mirasçılar tarafından evden çıkarılması önlenilecek.

Mal Rejimleri:

Yasal mal rejimi olarak Tasarı'da *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi* yer alırken Adalet Komisyonunda verilen önerge ile Paylaşmalı Mal Ayrılığı Rejimi ile değiştirilmesi Komisyonunda krize yol açmıştı. Uzlaşma sonucu Tasarı'daki düzenlemeye geri döndü. Kadının emeği ve aileye katkılarının değerlendirilmesinde, kadın-erkek eşitsizliğini gidermede daha adil olduğu gerekçesiyle kadın kuruluşlarının benimsedikleri, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi* İsviçre Medeni Kanunu'ndan çeviri suretiyle alındı. 1988'den beri bu ülkede yasal mal rejimi olarak kabul ediliyor ve birçok Avrupa Birliği ülkesinde de uygulanıyor. Eşlerin, edinilmiş mallar ve eşlerden her birinin kişisel malları olmak üzere iki grup malı olduğunu ve evlilik birliğinin sona ermesi halinde eşlerin evlilik sırasında edindikleri malların ortak paylaşılmasını öngörüyor. İlke olarak eşlerin, evlilik birliğinin ya da mal rejiminin devamı sırasında bir karşılık ödeyerek elde ettikleri tüm malvarlıkları edinilmiş mallardan sayılıyor.

İlk kez ülkemizde uygulanacak olan Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ise 'ailenin ortak kullanım ve yararlanmasına özgülenmiş mallar ile ailenin ekonomik geleceğini güvence altına almak amacıyla yönelik yatırımlar veya bunların yerine geçen değerler' ayrımı yapıyor. İlke olarak eşlerin kendi malvarlığı üzerinde yönetim, yararlanma ve tasarruf haklarını koruduğu kabul ediliyor. Eşlerin ailenin ortak kullanım ve yararlanmasına özgülenmemiş malları paylaşımı tâbi tutulmuyor. Örneğin eşlerden birine (kı bunu erkeğe diye okuyalım) ait iş yeri, işletme (fabrika, tarımsal/ticari işletme, şirket vb.) ailenin ortak kullanımına özgülenmiş sayılmayacağından bu mallarda eşit paylaşım söz konusu olamıyor. Bu rejim, evlilik birliğinin sona ermesi durumunda paylaşmalı mal kapsamına giren mal ve değerlerin neler olacağı konusunda açık ve anlaşılır olmadığı, kötü niyetli uygulamalara yol açacağı noktalarından eleştiriliyor.

Eski Evliler / Yeni Evliler

Edinilmiş mallara katılma rejiminin yasal mal rejimi olarak kabul edilmesi önemli bir gelişme olmakla birlikte kanunun halen evli olanlar için yürürlük tarihinden itibaren uygulanacak olması onlarca yıllık evli kadınların mağduriyetlerine yol açacak.

Yürürlük Kanununun gerekçesinde de belirtildiği üzere; Medeni Kanun ile getirilen yasal mal rejimi, mal ayrılığı rejiminin ülkemizde eşler arasında büyük haksızlıklara yol açtığı yakınmalarının ortadan kaldırılması amacını taşımaktaydı. Yakınmalar tapuya kayıtlı malların % 92'sinin erkekler üzerine olması olgusuna işaret ediyordu. Bu yönüyle yeni yasal mal rejimi Türk Medeni Kanununun önemli devrimlerinden biri niteliğindedir ve değişiklikle beklenen amacın bir an önce gerçekleşmesi için buna ilişkin hükümler de geçmişe etkili olmalıydı. Bu nedenle, Medeni Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun Tasarısında Medeni Kanunun yasal mal rejimiyle ilgili hükümlerinin geçmişe etkili olarak EŞLERİN EVLENME TARİHİNDEN itibaren uygulanacağı kabul edilmişti. İşte bütün kıyamet de bu noktada koptu. 'Mallarını kadınlara yedirmek' istemeyenler 'benden sonra tufan' anlayışıyla uygulanmasına sonradan geçilecek ve kendilerini etkilemeyecek şekilde yasal mal rejimine razı oldular. Adalet Bakanı ile MHP'lilerin bu konuda uzlaşmalarının bedeli bir kuşağın emekleri oldu. Şimdi, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce evlenmiş eşler arasında bu tarihe kadar tâbi oldukları mal rejimi, yani mal ayrılığı rejimi devam edecek. Eşler kanunun yürürlüğe girdiği tarihten başlayarak bir yıl içinde başka bir mal rejimi seçmezlerse, bu tarihten geçerli olmak üzere yasal mal rejimini seçmiş sayılacaklar. Böylece mal ayrılığı rejimine tâbi kalmaya mahkum olan milyonlarca evli kadının geçmiş emeklerine büyük bir haksızlık yapılacaktır.

Sonrası:

Medeni Kanun Tasarısı TBMM Genel Kurulunda büyük olasılıkla "Temel Yasa" olarak görüşülecek. Böylelikle Tasarının kısa sürede yasalaşması mümkün olacak.

Yeni Medeni Kanunumuzun kadınların durumlarını iyileştirme, insan haklarından yararlanmalarını sağlama, eşitlik ve özgürlük yolunda önemli kazanımlar sağlama konusunda etkisini görmek uzun zaman alacak belki. Biçimsel değişiklikler esasta yaşanan sıkıntıları gidermeye yetmeyecek. Yine töre / namus cinayetleri işlenecek, kadına yönelik şiddet durmayacak, kızlar aile baskısıyla tanımadıkları erkeklerle evlendirilecek, Güneydoğu'dan genç kadınların intihar haberleri gelecek, kadının sözü geçmeyecek, "var" olmamaya devam edecekler. Ancak, yasanın yürürlüğe girmesi bir zihniyet dönüşümü sürecini başlatacak. Sular biraz daha geniş yataklardan akmaya başlayacak kadınlar için. Çocuklarımız ve torunlarımız bu Yasa'nın çıkması yolunda emek verenleri sıcak bir gülümsemeyle anacaklar. Tıpkı bizim yaptığımız, 75 yıl önce yapılanları yetersiz bulduğumuz ama yine de dönemin koşullarıyla değerlendirip hakkını teslim ettiğimiz gibi. Bayrağı devralacaklar sonra, eşit ve özgür insanların bir arada, barış içinde yaşadığı, adil bir topluma giden yolda daha yapılacak çok iş var diyerek...

Ekonomik kriz, yoksulluk ve kadın ilişkisi, toplumsal cinsiyet duyarlı bir yaklaşım olmadan kurulamaz

XX. Yüzyılın son çeyreğinde, kadınlara ilişkin her tartışmada doğrudan veya dolaylı biçimde, onların dünya üzerindeki kaynaklardan ne kadar az yararlandığı gündeme getirilmiş olsa da, yoksulluğun kadının konumunu derinden etkileyen bir sorun olduğu vurgusu 90'lı yıllarda yapılmaya başlandı. Yoksulluk hem 1995'de Kopenhag'da yapılan Dünya Kalkınma Zirvesi'nin, hem de yine aynı sene Pekin'de toplanan 4. Dünya Kadın Konferansı'nın ana temalarından biriydi. Birleşmiş Milletlerin bu iki büyük zirvesinde de kadınlar, yoksulluğun yapısal sorunlarına dikkat çektiler. Özellikle, uluslararası finans kuruluşlarının politikalarını ve piyasa temelli ekonomilerin barındırdıkları sorunları da içeren bir makro ekonomik çerçeveyi sorguladılar. Kopenhag'da zirvenin üç temel konusundan biri olan yoksulluk, mutlaka giderilmesi gereken ve bu yönde hükümetlerin katılımlarını gerektiren bir sorun olarak belirlendi. Zirvenin sonuç bildirgesinde kadınların yoksullukla erkeklerden daha çok karşılaştıklarına işaret edilse de, yoksulluğu toplumsal cinsiyet bağlamında ölçme ve hesaplama gereğine vurgu yapılmadı.

Yoksulluğun kadınlar için gerçekten yakıcı bir sorun olduğunun kabulü, 4. Dünya Kadın Konferansı'nın bir sonucudur. "Yoksulluğun Kadınlaşması" ifadesi Pekin Eylem Planı'nda yer aldı ve hükümetler bu konferansta son on yılda kadınların yoksulluğunun, erkeklerinkiyle kıyaslanamayacak kadar hızlı arttığını kabul ederek geleceğe yönelik stratejik amaçlar belirlediler. Bunlar arasında, yoksulluk içinde yaşayan kadınların gereksinimlerini dikkate alacak makro ekonomik politikaların benimsenmesi ve kadınların eşit haklara ve ekonomik kaynaklara erişimini güvence altına almak için yasaların gözden geçirilmesi en önemlileriydi.

Kadın ve yoksulluk ilişkisini kurarken makro ekonomik politikaların öncelikle sorgulanması boşuna değildir. 1980'lerde pek çok ülkede yaşanan ekonomik krizin ve bu krizden çıkmak için benimsenen yapısal uyum politikalarının önemli toplumsal sonuçları olmuştur. Bunlar, gelir eşitsizliklerinin artması, yoksulluğun daha da yaygınlaşarak birçok toplumsal kesimin temel sorunu haline gelmesi, toplumsal refah politikalarından verilen ödünlerden dolayı sağlık, sosyal güvenlik, eğitim gibi alanlardaki kamu desteklerinin kısıtlanması ve bu hizmetlere ulaşamayan grupların büyümesidir. Çalışma koşulları bozulmuş, enformel sektör büyümüş, istihdam olanakları daralırken kamu kuruluşlarındaki özelleştirmeler işsizliği artırmıştır. Bu olumsuz

Fotoğraf Hanife Aliefendioğlu, 1999

gelişmeler sırasında kadınların en fazla zarar gören kesimlerden olduğu araştırmacılar tarafından saptanmış, Dünya Bankası ve Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşlarca da kabul edilmiştir.

Türkiye’de ekonomik krizin kadınları yoksullaştırıcı etkisi var mıdır? Kadınlar kendilerini ve ailelerini yoksullaşmaya götüren süreçte ne tür stratejiler geliştirirler? İlk soruya ilişkin olarak, krize toplumsal cinsiyet bazında bir yaklaşım, ondan etkilenen toplumsal kesimlerin kadınları ve erkekleri üzerinde, ayrı ayrı ne tür etkileri olduğunu anlayabilmemizi gerektirir. Kaba bir biçimde, Türkiye’de kadınların eğitim olanaklarına kavuşma açısından erkeklerin her zaman gerisinde kaldıklarını, kentlerdeki işsizlik oranlarının erkeklerinkini ikiye kattığını, iş bulma şanslarının düşük, işte kalma olasılıklarının zayıf olduğunu ve bütün bunlar bir araya geldiğinde bir başkasına bağımlı olmadan yaşamalarının da neredeyse olanaksız olduğunu biliyoruz. Ancak yoksulluğun bir kadın sorunu olduğunu iddia edebilmek için daha ayrıntılı analizlere, kanıtlara gereksinimimiz var. Çünkü ekonomi politikalarını yapanlar, kadınların öz yaşamlarındaki tanıklıklardan çok ekonomik göstergelerle ilgileniyorlar. Ne var ki kadınların yoksulluğu üzerine bilgimizi artıracak toplumsal araştırmalar yetersiz, yoksulluk ve gelir eşitsizlikleri ile ilgili analizlerin hane bazında yapılıyor olması da kadın ve erkeğin yoksullaşmasını ayrı ayrı görmemizi engelliyor. Nitekim, 2000 yılında Dünya Bankası’nca hazırlanan “Türkiye’de Ekonomik Reformlar, Yaşam Standartları ve Toplumsal Refah” konulu çalışmada, yoksulluk hane düzeyinde analiz edilmekte ve hanelerin yoksulluğu ile hane reisinin istihdam ve eğitim durumu arasında doğrudan ilişki kurulmakta. Kadınların hane içindeki rollerini ve toplumsal konumlarını dikkate almayan böyle bir yaklaşımla, ne yoksullaşmayı yaratan mekanizmaları

anlayabilir ne de kadınları yoksullaşmaya götüren özgül süreçleri kavrayabiliriz. Bu süreçler karmaşıktır ve yoksulluğu yarattığı düşünülen mekanizmalar, toplumsal cinsiyet bakış açısı ile irdelenmeksizin anlaşılabilir. Bu tür bir bakış açısı kazanılmaksızın kadınların yoksulluğu hanelerin yoksulluğu tartışması içinde eriyip kaybolacaktır. Böylece kadınların ekonomik krizden ve bu krizden çıkmak için üzerinde defalarca değişiklik yapılan ekonomik politikalardan ne kadar zarar gördükleri hiçbir zaman anlaşılamayacaktır.

İkinci soru bağlamında, yoksulluktan en çok etkilenen zaten yoksul ailelerle, giderek yoksullaşan ailelerde, yaşam standardını koruyabilmek için her bireyin tek tek, ama en çok da kadınların geliştirdikleri stratejiler önem kazanmaktadır. Onların ekonomik kriz dönemlerinde, işsizlik, gelir kayıpları, borçlanma ve benzeri durumlarda, hem hanelerini hem de kendilerini mutlak yoksulluktan koruyucu ne tür stratejiler geliştirdiklerinin bilinmesi önemlidir. Ekonomik krizler ve yoksulluk üzerine yazılan dünya literatürü, krizler nedeniyle yoksullaşan ülkelerde, nüfusun önemli bir bölümünün mutlak yoksulluk çizgisi altına düşmemesinin nedenini, kadınların hane içindeki yeniden üretim ile ilgili faaliyetlerini yoğunlaştırmalarına bağlamaktadır. Refah dönemlerinde piyasa mallarına bağlı tüketim yapan hanelerin, azalan hane geliri karşısında tüketimlerinde ciddi değişimler olmaktadır. Evde üretilen mal ve sunulan hizmetlerin artırılması, azalan hane gelirini telafi edici ve yoksullaşmayı geciktirici en önemli strateji, bu stratejiyi uygulayanlar ise hiç şüphesiz kadınlardır. Yoksullukla mücadele için geliştirilecek politikalar, mutlaka bu mücadelede ciddi rol oynayan kadınların ihtiyaçlarını dikkate almalıdır. Bu da ancak toplumsal cinsiyet duyarlı bir yaklaşımla ve toplumsal cinsiyeti ana plan ve programlara katma çabasında samimi davranmakla olur.

Doç. Dr. Yıldız ECEVİT
ODTÜ Sosyoloji Bölümü

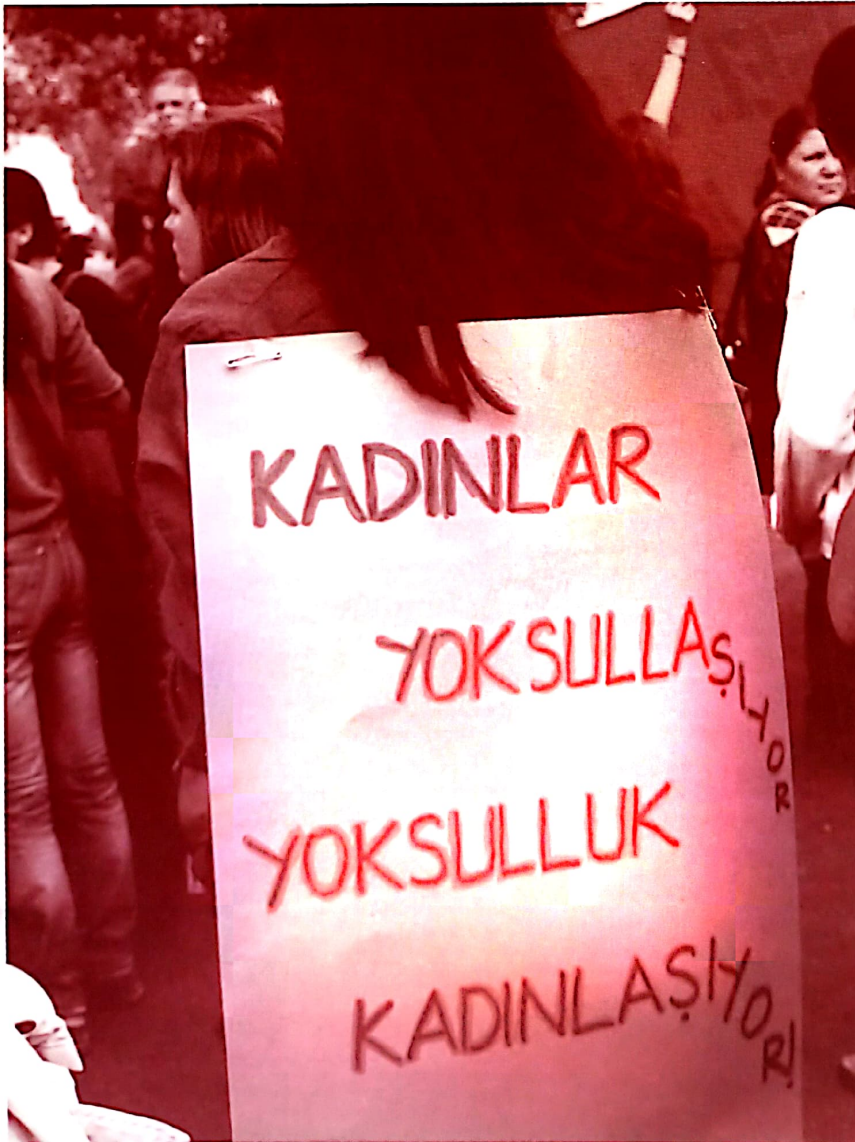
Küreselleşme ve Feminist İktisat Tartışmaları

Küreselleşmeye ilişkin çok farklı yorumlar olduğu çok açık. Bu yorumlar hem küreselleşmenin ardındaki güçlerin ne olduğu, hem de küreselleşmenin anlamı ve sonuçları açısından farklılaşıyor. Örneğin bu yorumlara göre küreselleşmeyi teknolojik gelişmelere bağlamak da mümkün, kapitalist sistemin tıkanıklıklarına da. Yine bu yorumlara göre küreselleşmenin en önemli sonuçlarından biri olarak ulus devletin zayıflayıp gerilediğini ve bireysel özgürlüklerin önünün açıldığını da kabul edebilirsiniz, ulus devletin uluslar arası ekonomik sistemin bir ajanı durumuna geldiğini ve özellikle gelişmekte olan ülkelerde toplumsal sorunların arttığı ve ulusal politikaların uygulanamaz olduğunu da. Küreselleşmenin nereden baktığınıza göre değişen bir kavram ve olgu olduğu kesin de, acaba feminist hareketin küreselleşmeye ilişkin bir bakış açısı var mı, ya da olmalı mı sorusu da önemli. Ben bu yazıda kuşkusuz çok özetle bu konuya değinmek istiyorum.

Herşeyden önce kadınların, kadın çalışmalarının aldığı yönle ilgili bir saptama yapmak istiyorum. 20. yüzyılın son

çeyreğinin kadının uyanışı ve bir eşitlik ve haklar mücadelesine girişi açısından oldukça verimli bir dönem olduğunu biliyoruz; bu dönem, çok doğal olarak, kadın çalışmalarının hız ve yoğunluk kazanması açısından da önemli ve verimli bir dönem. Bu dönemde ortaya çıkan çalışmalar, henüz yeterli olmaktan uzak kalsa da, kadının kendini, toplumu, dünyayı sorgulaması açısından oldukça anlamlı bir düzeye doğru yönelmiş durumda. Örneğin hemen her ülkede kadın meseleleri konusunda geçmişte olmadığı ölçüde yoğun bir bilgi birikimi oluşuyor ve giderek daha kapsamlı ve eleştirel çalışmalara yöneliniyor. Bu çalışmaların sonucu olarak da, giderek "kadın çalışmaları" gibi ayrı bir çalışma alanı oluştuğu gibi, çeşitli disiplinlerde kadın bakış açısını geliştirmeye çalışan yaklaşım ve çalışmalarla başına "feminist" eki gelen disiplinler ortaya çıkıyor; "feminist iktisat veya feminist siyaset" gibi. Gerçekten özellikle 90'lı yıllarda iktisat ve siyaset bilimlerinde feminist bakış açısı ve argümanlarının hem dikkate değer bir düzeye yükseldiğini, hem de bu bilim dallarında feminist yaklaşımın kendi başına ve bağımsız bir nitelik kazandığını görüyoruz.

Fotograf: İlnur Yüksel, 2000

Kuşkusuz henüz feminist bir okul, bir kuram veya model gibi bütünleşmiş bir yaklaşımdan söz edemeyiz; ortaya çıkan, daha çok, varolan ve ana akım durumundaki kuramlara ilişkin eleştirel yaklaşımlar olmaktadır. Ancak feminist yaklaşımın zaten her yerde ve her durumda geçerli katı bir kuram veya model arayışı içinde olmadığı da açık; çünkü temel yaklaşımı tüm sosyal bilimlerin toplum tarafından yapılandırıldığını kabul etmekten yanadır; bu nedenle dünyaya ve topluma "kadın" gözlükleriyle bakmayı önermektedir. Kuşkusuz feminist yaklaşımların da zaman içinde bugünkü eleştirel tavırdan daha ileri giderek, kendi kabullerine dayalı yeni açıklamalar, yeni anlayışlar ve yeni politikalar önermesi de beklenen bir gelişme olacaktır. Bu açıdan önümüzdeki yılların hayli bereketli olması beklenmektedir.

İşte bu noktada küreselleşme, iktisat ve siyaset bilimleri alanında feminist yaklaşımların gelişmesi açısından hem olumlu, hem olumsuz etkileri olan bir olgu olarak devreye girmektedir. Olumsuzdur, çünkü birçok toplumsal sorunu olduğu gibi kadın sorunlarını ağırlaştırmakta ve ulusal politikaların oldukça geçersiz kalmalarına yol açmaktadır. Olumludur, çünkü feminist yaklaşımın öngördüğü yerleşik düzene ve uygulamalara ilişkin daha eleştirel ve daha radikal yaklaşımların gerekliliği daha da ortaya çıkmaktadır. Örneğin feminist iktisat, günümüzde hemen her ülkede "yerleşik iktisat" olarak kabul gören ve şimdi küreselleşen piyasa gerçeği içinde küresel bir işleyişe kavuşan ve özünde bireyin akılcı seçimleri ile piyasa mantığına dayalı klasik iktisat anlayışına çeşitli açılardan eleştiriler getirmektedir. Buna göre

klasik iktisat yaklaşımının piyasa ekonomisi ile sınırlı içeriği, konuları, yöntemleri eleştirilmekte ve örneğin iktisat, tüm insan ihtiyaçlarının karşılanmasıyla ilgilenmesi gereken bir alan olarak kabul edilmektedir. Bunun gibi, çalışma (iş) kavramı değişmekte ve klasik iktisatın ekonomik olarak üretken (verimli) olan veya olmayan işler ayrımı eleştirilerek, çoğunlukla kadınların yaptığı ve hayatın yeniden üretimine ilişkin işlerin (çocuk doğurma, bakma ve büyütme, ev işleri gibi) nasıl hayatın sürdürülmesi ve klasik ekonominin üretken işler diye tanımladığı işlerin yerine getirilmesi için ne kadar vazgeçilemez önemde olduğu vurgulanmaktadır. Her ne kadar bugün hayatın yeniden üretimine yönelik ve çoğunlukla kadınlar tarafından üstlenilen işler henüz milli gelir hesaplarına girmiyorsa da, giderek kadının başrol oynadığı bu ev içi ekonominin gayri safi milli gelir içindeki yeri konusunda hesaplar yapılmakta ve ülkelere göre değişse de "kadın ekonomisi" diyebileceğimiz bu işlerin milli gelir içinde yüzde 20-40 arasında değişen bir değeri olduğu ortaya konmaktadır.

Feminist iktisat, yerleşik iktisat anlayışını, özünde, "ikili (dualist)" bir anlayış olduğu ve böyle bir yapı öngördüğü için eleştirmektedir; kadın/erkek işleri; üretken/üretken olmayan işler; kamu/özel alan ayrımı; akılcı/duygusal; nesnel/kişisel gibi. İşte bu ikili bakış ve ayırım, kadına ait özellikleri ve kadının yerine getirdiği işleri daha önemsiz kabul ederek kadının toplumdaki statüsünü daha değersiz kılmakta, bu nedenle "ataerkil toplum yapısı" gibi "eril bir iktisat anlayışının" egemen olmasına yol açmaktadır. Oysa kadının yaptığı işler de, taşıdığı özellikler de hem vazgeçilemez önemdedir, hem de bugünkü ekonomik anlayışın konu edindiği üretken işlerin yapılabilmesi için arkada bir "kadın ekonomisi" (kadınların çeşitli işler ve sorumluluklarından oluşan) varolmak ve işlemek zorundadır. Kısaca, "ev veya kadın ekonomisi", aslında, her kadının ve erkeğin piyasa içinde üretken bir noktaya gelene kadar aldığı tüm hizmetler ve üretimi sağlamaktadır ve böyle bir "diğer gam ekonomi" olmadan, bireysel çıkarlara yönelik "piyasa ekonomisinin" aktörlerinin de olamayacağını kabul etmek gerekmektedir.

Yerleşik iktisata getirilen bu oldukça radikal eleştirinin, kadınlar için yasalar önünde eşit haklar ve koruyucu politikalar isteyen eşitlikçi yaklaşımlardan oldukça farklılık taşıdığı çok açık. Ancak toplumda varolan kadın-erkek eşitsizliğini gidermek, kadınlara uygulanan ayrımcılığı ortadan kaldırmak ve kadınların toplumsal statüsünü yükseltmek için eşitlikçi hakların ve kadınların yalnızca eğitim ve çalışma olanaklarının geliştirilmesinin yetmeyeceği de ortada. Çünkü, kadınlar ne kadar eğitilselerse eğitilsinler kadın ve anne olmanın avantajları ve dezavantajlarını yaşıyorlar. Bu nedenle çalışma yaşamında da mesleki ayrımcılık, ücret ve statü farklılıkları sürüp gittiği

ortada. Öte yandan toplum için vazgeçilmez önemdeki ev içi ekonomisinin bunca değersiz görülmesi, kadınlar için, herhalde en başta uğraşılması gereken bir haksızlık ve ayrımcılık olmak durumundadır. Dünyamızda birçok kadın ev kadını olarak çeşitli biçimlerde çalışmakta, üretmekte iken onlara işe yaramayan, bir şey üretmeyen kişiler olarak bakılmasının önüne geçilmesi, ancak üretken işler/üretken olmayan işler ayrımının ortadan kalkması ve ev ekonomisinin (kadın ekonomisi de diyebiliriz) gerçek değerini bulmasıyla mümkün görünmektedir. Yani, kadınların ev içinde yaptıkları işlere maddi değer biçilmesinden çok, ev içi ekonominin de piyasa ekonomisi kadar üretken ve değerli olarak kabul edilmesi gibi bir anlayış değişikliğine ihtiyacımız vardır. Ayrıca kadınların daha eşitlikçi bir dünya oluşturabilmeleri, kendilerinin varolan bu ikili yapıyı eleştirmeden benimsemeleri ve bunun gereklerini yapmalarıyla değil, bu ikili yapının ortadan kaldırılmasıyla mümkün olacaktır. Gerçekten kadınların varolan ekonomik düzende köktenci bir eleştiri yapmayıp, varolan yapı içinde bir yer kapmaya çalışmaları belki bazı kadınların kurtuluşu olabileceksin de, genel olarak kadınların kurtuluşu olacak gibi görünmemektedir.

Feminist iktisatın bu radikal fakat çok anlamlı yaklaşımlarının, içinde çalkalanmakta olduğumuz küreselleşme süreci içinde ayrı bir önemi vardır. Çünkü içinde yer aldığımız küreselleşme, feminist iktisat için hem sorunları ağırlaştırmakta, hem de bazı sorunlar karşısındaki ulusal çözümlerin yetersiz kalmasına yol açmaktadır. Ancak öte yandan feminist iktisatın yerleşik iktisata ilişkin köktenci eleştirileri, küreselleşmenin çalışma yaşamında ağırlaştırdığı sorunlar karşısında da kullanılabilir argümanlar içermektedir. Örneğin, küreselleşme süreci genel olarak çalışma koşullarını ve istihdam olanaklarını kötü etkilemektedir. Tüm dünyada çalışma hayatına katılan kadın sayısı artarken, -buna "feminizasyon" diyorlar- çalışma koşullarında daha çok niteliksiz işgücü ve tabii ki kadınları etkileyen bir kural dışılaşma yaşanmaktadır. Gerek uluslararası rekabetin artışı, gerekse teknolojik gelişmeler nedeniyle işsizlik genel olarak her yerde artmakta ve kadınların daha fazla kadın istihdamı yönündeki talepleri ya karşılanamamakta ve kadınlar çalışma yaşamı dışında kalmaya devam etmektedirler, ya da çok zaman olduğu gibi yedek işgücü ordusu görevi gören kadınlar çalışma yaşamına katıldıkça daha düşük standartların önü açılmaktadır. Daha düşük ücretlerin, geçici işlerin, kısa süreli çalışmaların uygulanması kolaylaşmaktadır. Bu durumda kadınlar için istihdam olanaklarının artması ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi yönündeki talepler hayli havada kalmakta ve kadınları güçlendirecek ulusal politikaları uygulamak hemen her yerde daha güç olmaktadır. Kuşkusuz bu durumda feminist

yaklaşımların yerleşik iktisata ve bu yoldaki politikalara yönelik eleştiri ve iddiaları, uygulanması zor görünse de, daha bir gerçeklik kazanmakta ve doğrulanmaktadır. Varolan ekonomik anlayış sürdürüldüğü, kadınlar için kalıcı, sürekli ve yaygın iyileşmeler yapmak olanağı bulunmamakta, örneğin kadının çalışma yaşamına katılması onun ev dışı örneğinin de değersizleşmesiyle sonuçlanmaktadır. Yalnız ulusal düzeyde değil, küresel düzeyde de kabul gören ekonomik anlayışı ve politikaları sorgulamak gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Öte yandan dünyada varolan eşitsizlikler, yaşanan küreselleşme süreci içinde daha da artmakta ve dünya iki kutuplu bir dünyaya dönüşmektedir. Dünyanın daha üretken ekonomileri, kendileri kadar üretken olmayan ekonomileriyle aralarındaki mesafeyi açarken, küresel düzeydeki gelişmiş/gelişmekte olan ayrımı da, feminist yaklaşımın üzerinde durduğu ikili yaklaşımın bir başka tezahürü olmaktadır. Üretken olan ve olmayan işler bu kez küresel ölçekte kullanılmakta, böylece üretken işlerin sahibi görünen dünya geri kalanlar için kıstasları, ölçütleri ve değerleri belirleyen bir dünya olmaktadır. Tıpkı ataerkil yaklaşımlı "eril ekonominin", kadın ekonomisini değersiz sayması gibi, gelişmiş ekonomiler de teknoloji üretmeyen bu ekonomileri işe yaramaz görmekte dirler. Henüz feminist iktisadın, bu ikili dünyayı ve aradaki mesafeyi yerleşik ekonomik sistemin kaçınılmaz bir sonucu ve küresel düzeyde ortaya çıkan bir "ikili yapı" olarak ele aldığı ve yerleşik ekonomiye eleştirilerini buraya kadar uzattığı pek söylenemese de, kanımca, feminist yaklaşımın argümanları böyle bir tartışma yapılmasını da gerektirmektedir. Kuşkusuz feminist ekonomistler içinde de bakış açıları ve öncelikler değişmektedir. Yerleşik iktisada eleştirilerini gelişmiş ülkedeki kadınların sorunlarıyla sınırlayanlar var; uluslararası politika ve uygulamalara, örneğin kalkınmaya yönelik programlar ve bu programların kadınlar üzerindeki etkilerini araştırmaya yönelenler var; bir de feminist bir siyasal ekonomi arayışı içinde olanlar var. Önümüzdeki yıllar hem bu tartışmaları zenginleştirecek, hem de küresel düzeydeki sorunlara yönelen, bu düzeyde eleştiri ve yaklaşımlara ağırlık veren tartışmaları artıracaktır diye düşünüyorum.

Bir başka önemli konu ise, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkedeki kadın çalışmalarının nasıl bir yön çeceğidir. Bu ülkede birçok konuda olduğu gibi, kadın sorunlarında da, kadınların bakış açılarının değişmesi konusunda da radikal eleştirilere yönelmek kolay değil. Geleneksel bakış açısı, bu alanda çalışanları bile oldukça derinden etkilemektedir. Öte yandan gelişmekte olan bir ekonomide ve bu ekonominin dayattığı öncelikler içinde yerleşik iktisada ve neo-liberal politikalara kökten eleştiriler getirmek de hayli zor görünmektedir. Bunun yerine Batı ülkelerinde dile gelen ve uygulanan, fakat orada bile sonuçları sınırlı kalan birkaç eşitlikçi politikadan söz etmek ve medet ummak, genellikle, daha tercih edilir olmaktadır. Oysa yalnız geleneksel değil, aynı zamanda gelişmekte olan bir ülke olma gerçeği de kadın çalışmaları ve feminist yaklaşımlar için başlı başına bir engel olurken, bu engelleri gelişmiş dünyada uygulanan ve başarıları çok göreceli olan kurum ve uygulamalarla kapatmak daha da olanaksız görünmektedir. Örneğin işgücü arzının çok fazla, buna karşın işgücü talebinin çok sınırlı olduğu, nitelsiz işgücünün bolca bulunduğu ve dış pazarlarda ucuz işgücü üzerinden rekabet gücü kazanılan

bir ülkede kadın istihdamını artırmak da zordur, çalışma koşullarını iyileştirmek de. Gelişmekte olan ülkeleri kadınları ve feminist iktisatçıları ancak çalışma kavramına ilişkin tanımları zorlayarak, yani hem çalışmanın ev içi ve ev dışı, ya da üretken ve üretken olmayan ayırımlarını ortadan kaldırılması, hem de dünyada varolan işlerin daha eşit dağılımı için bir mücadelenin içinde yer alarak kendi ülkelerindeki kadınlar için anlamlı bir iyileşme ve güçlenme sağlayabilirler. Yoksa bakanlıklar, müsteşarlıklar, ülke raporları, hatta bazı yasal değişiklikler ve kota gibi uygulamalar bilinen sorunların söylem düzeyine erişmesi, kabul edilmesi ve bilgi birikimi açısından işe yarasa da, sorunların temelden çözümü açısından işlevsiz kalmaya mahkumdurlar. Çünkü gelişmekte olan ülkelerde yasalar ile gerçekler çok zaman birbirleriyle uyuşmaz.

Kısacası, bizim gibi ülkelerde, ne kadar zor olursa olsun, feminist iktisat gibi daha köktenci eleştiri ve yaklaşımlara ihtiyaç gelişmiş ülkelere göre çok daha fazladır. O ülkelerde bu konularda çalışan kadın iktisatçıların en azından büyük bir bölümü, kadınlar için çok daha olumlu koşullara karşın, varolan yerleşik iktisat anlayışı değişmeden kadının toplumsal statüsünün güçlenemeyeceği noktasına varırken, bizim gibi ülkelerde bu konu yalnızca kadınların toplumsal statüsü meselesi değil, onun da ötesinde kadın-erkek tüm toplumun, tüm insanların yaşama, varolma, gelişme olanaklarıyla bütünleşmiş bir meseledir. Aslında Andera Gorz'un ifade ettiği gibi, kadınlar yalnızca kadınların değil, önemli zihniyet değişikliği talepleriyle "insanlığın kurtuluşunu" sahiplenmek durumundadırlar. Bu nedenle feminist iktisadın, bizim gibi ülkelerde, varolan toplumsal yapıya ve yerleşik iktisadi anlayışa ilişkin radikal eleştirileri daha da önem taşımaktadır. Bu açıdan umudum, Türkiye'de de, bir yandan feminist iktisada sahip çıkacak iktisatçıların ve çalışmaların ortaya çıkması, öte yandan yerleşik iktisada ve neo-liberal politikalara yönelik tartışmalarda feminist bakış açısının da yer alması. Küreselleşme ve yarattığı sorunlar konusunda da gelişmekte olan ülkenin kadınları ve iktisatçıları için, feminist bakış açısıyla irdelenecek birçok konu olduğu ortada, bu nedenle umarım önümüzdeki yıllar Türkiye'de de feminist yaklaşımlar ve daha özgün tartışmalar için bereketli bir dönem olur.

Prof. Dr. Meryem Koray
Yıldız Teknik Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Fotoğraf: Hanife Aliefendioğlu, 1999

Köyden kente göç, yoksulluk ve kadın

1950lerden beri süre gelen kırdan kente göç olgusu içinde kadınlar, aktif roller üstlenebilmektedirler. Büyük kentlere ilk gelenlerin genç ve bekar erkekler olmasına karşın, zaman içinde kentler köydeki kadınlar için büyük bir cazibe kazanmıştır. Kentin rahat ve daha az baskılı bir yaşam vaadi, köyde yaşayan kadınları kente çekmiştir. Köyde hem tarlada hem evde çalışan, ve çoğunlukla kocasının ailesinin evinde, aile büyüklerinin denetimi altında yaşamak durumunda olan kadın, büyük kente gelip rahat etmek, kaynana dırıldırından kurtulmak, 'evinin kadını olmak' arzusuyla kocasını bu konuda heveslendirme, hatta 'bir şekilde' kente getirebilme çabası içine girmiştir. Özellikle kadının ev dışındaki alan ve etkinliklere daha rahat katılabildiği ve görece olarak daha güçlü bir konuma sahip olduğu Alevi ailelerde, kadın, ailesinin kente göç sürecinde ve kentte tutunabilmesinde oldukça etkili olmuştur.

Kente göç etmek arzusunda yatan diğer önemli bir neden ise ailelerin çocuklarına iyi bir gelecek sağlamak arzusudur ve birçok kadın için bu konu çok önemlidir.

Ancak kentteki yaşam, köyden göçen kadınlara umduklarını pek de verememiştir. Bu kadınlar, göç ettikten sonra kentte tutunabilmek, 'pes etmemek,' kentin beklemedikleri zorlukları karşısında köye dönmeyi arzulamaya başlayan kocalarını caydırmak için büyük çaba göstermek zorunda kalmışlardır. Kovayla su ve sırtlarında tuğla taşıyarak, gerektiğinde düğünlerinde kendilerine takılan altınları bozdurarak, gecekondualarının yapılmasına büyük katkıda bulunmuşlar, yıllarca elektriksiz ve susuz mahallelerinde akşamları lamba ışığında, kuyudan taşıdıkları suyla bulaşıklarını yıkamışlar, yemeklerini hazırlamışlardır. Kente 'evinin hanımı' olarak 'rahat' ve 'temiz' bir yaşam sürmek için gelen kadınlar, kimi zaman yaşamlarını düzeltmek ve geliştirmek zorunluluğu sonucunda çalışmak ve eve para getirmek durumunda kalmışlardır. Bu durumdan "ev hanımlığı yapamadım" diyerek şikayet edenler vardır. Öte yandan, çalışmaktan memnun kalanlar da mevcuttur ve "ellerim para gördü"; "ben çalışınca, eve daha iyi eşya alırım, çocuklarım daha iyi giyinir, daha iyi yaşarız" demektedirler. Öte yandan, 'aile namusu'na verilen önem ve kadının ev dışında çalışmasının buna bir tehdit olarak görülmesi, kadınların çalışmasını engelleyici unsurların başında gelmektedir. Kadın, ekonomik şartların zorlaması sonucunda bir işte çalışmaya başladığı takdirde de, namus kaygısı davranışlarına çok dikkat etmesini gerektirmektedir, ama yine de kadın çoğu zaman dedikodudan kurtulamamaktadır.

Eğitim ve beceri düzeyleri sınırlı olan bu kadınlar, daha çok ev temizliğine giderek, kısıtlı para karşılığında ve iş güvencesi olmadan ailelerine katkıda bulunmaya çalışmışlardır. Kendilerini hala ideal olarak gördükleri 'ev hanımı' diye tanımlayarak, böylece para kazandıkları ekonomik faaliyetlerini önemsiz ve görülmez kılarak, hem ev içi ve hem ev dışı çifte sorumluluklarını, pek de takdir ve değer görmeden yüklenerek, ailelerinin kentte tutunabilmelerinde ve yükselmelerinde önemli roller oynamışlardır. Kentte yaşamak ve ailenin bütçesine katkıda bulunmak, bu kadınlara bazı özgürlük alanları açabilmiş ve kocalarının otoritesini sorgulama kapısını aralamıştır. Örneğin, bir kadın şöyle

demektedir: "Herşeyi ben biliyorum. Kocamın elektrik faturası nereye ödenir, hastaneye nasıl gidilir, hiç haberi yoktur. Öyleyse evin reisi benim." Ancak genelde bu kadınların emek ve çabalarının karşılığını alamadıkları, aile içindeki düşük olan konumlarının önemli ölçüde yükselmediği görülmektedir. Ayrıca, çoğunlukla aynı köy ya da bölgeden göçen insanların, ve de dolayısıyla akrabaların, kümелendiği gecekondu mahallelerinde yaşamak durumunda olan bu kadınlar, üzerlerindeki sıkı toplumsal denetimden 'kent' ortamında da büyük ölçüde kurtulamamışlardır.

Günümüzde, 1980'lerden itibaren uygulanan neo-liberal politikaların sonucunda, ekonomik kutuplaşma ve alt sınıfların hızlı bir şekilde yoksullaşması yaşanmaktadır. Köyden göç etmiş kadınlar, ortaya çıkan bu durumla başedebilmek ve ailelerinin ayakta kalabilmelerini sağlamak için ağır yükler ve sorumluluklar yüklenmektedirler. Kocasız işsiz kalan, ya da kocasının getirdiği paranın çok yetersiz kaldığı durumlarda, kadınların hem ekonomik faaliyetlere katılmaları artmakta, hem de tasarruf edebilmek için geliştirdikleri çeşitli stratejiler sonucunda, ev içi faaliyetlerinde çoğalma olmaktadır. Örneğin, kadınlar domates haşlayıp, buzdolabında dondurarak, azar azar yemeklere katarak, ya da pişirdikleri sebzenin suyunu çorba yapmak için kullanarak, az miktarda malzemeye yenilebilir yemek üretme yollarını yaratmaktadırlar. Ayda ya da haftada bir, çok sayıda 'kışık yufka' yaparak, ailenin bakkal ekmeğine para ödemek zorunda kalmamasını sağlamaktadırlar. Yine yaratıcı bir şekilde, birkaç kuruşu biraraya getirerek, okula giden çocuklarının üstünü, başını düzeltmeye, böylece çocukların arkadaşlarının yanında küçük düşmemelerine çalışmaktadırlar. Ancak kendi giyimlerinden kısmakta tereddüt etmemektedirler. Evde dikiş, örgü, dantel yapmak, böylece ailenin ihtiyaçlarını karşılamak, alıcı bulduğu takdirde bunları satmak da kadınların sorumluluğu içindedir. Kadının günlük alışverişi yüklendiği ailelerde, ki bu ailelerin sayısı göçmen ailelerin kentte yaşadıkları süre arttıkça çoğalmaktadır, bütçeyi denk getirmek, açık vermemek de

Fotoğraf R. Le Moine 1999, Amnesty International

kadının üzerindedir. Koca alışverişe gitmeyince ve dolayısıyla fiyatların ne kadar hızla yükseldiğini kavramakta güçlük çekince, verdiği paranın yetişmemesi durumunda, evde karı koca arasında olaylar çıkmakta, koca karısını paradan anlamamakla, parayı yerinde kullanamamakla, har vurup harman savurmakla suçlamaktadır. Alle içi şiddet ve tartışmalar, artan yoksulluk ve işsizlikle birlikte artmaktadır.

Özellikle kocanın işsiz olduğu, ya da eve sürekli para getiremediği ve karısının çalışmak zorunda kaldığı durumlarda, evde tansiyon yükselmekte ve koca şiddete kalkışabilmektedir. Ancak, çoğu kadın kendilerine yönelik bu şiddeti, kocalarının içinde bulunduğu hayal kırıklığı ve üzüntüyle açıklamakta ve böylece olayı meşrulaştırmaktadır. Örneğin, bir kadın şöyle demektedir: "Ben çalışıp, para getirip, o getiremeyince, ağırına gidiyor herhalde. Acısını benden çıkarıyor, ne yapalım." Kimi kadın da kocanın işsizlik ve ekonomik sorunlardan dolayı karısına şiddet uygulamasını şöyle açıklamaktadır: "Koca iş bulamayınca, kadın çene yapıyor. Koca da stres olup, kadına bağıyor." Kadınlar da para yüzünden kocalarıyla tartışma çıkarttıklarını söylemektedirler. Kısacası, artan yoksullukla birlikte, kadınların üzerindeki hem ekonomik ve sosyal yük, hem de maruz kaldığı şiddet artmaktadır. Ancak toplumda hakim olan ataerkil değerler, kadının kurban konumunu anlamasını büyük ölçüde engellemektedir. Yine de bazı kadınlar, şiddetin yanlış olduğunu, buna izin vermiyeceklerini ifade etmekte, ve köyde dayanın daha çok olduğunu, kocayla sınırlı kalmayıp, ailenin diğer fertleri tarafından da dövüldüklerini (kaynana, kaynata, kayınbirader), kente göçetmenin dayak olayını azalttığını söylemektedirler.

Küreselleşen dünyamızın getirdiği keskinleşen rekabet ortamında her zamankinden daha fazla gerek duyulan ucuz ve örgütsüz iş gücünün önemli bir kısmını kadınlar özellikle de gecekonduya yaşayan kadınlar oluşturmaktadır. Kadınlar, evlerinde diyaforlara vida takarak, tükenmez kalem ve kalemtraş parçalarını birleştirerek, ciklot kağıdı sararak, kazaklara boncuk ve payet işleyerek, konfeksiyonda üretilen giysilere fermuar dikerek, kol takarak, evde parça başı iş yapmakta ve karşılığında çok düşük ücretler almaktadırlar (örneğin, Aralık 1998'de üç milyon karşılığında 10 bin tükenmez kalem uç takmaktaydılar). Evlere işleri, çoğunlukla o mahallede oturan bir kadın ('çavuş kadın') dağıtmaktadır. Yine o kadın biten işleri toplamakta ve ücretlerini ödemektedir. Ancak ücretlerin zamanında ödenmediği kadınlar arasında yaygın bir şikayet konusudur.

Fason kuruluşların evde çalışan kadınları ucuz ve örgütsüz iş gücü olmalarından dolayı tercih etmeleri ve aynı zamanda kadınların kendilerinin de çocuklarının başında olmaları, ev işlerini ihmal etmemeleri gibi kaygılarından dolayı evde çalışmayı tercih etmeleri sonucunda, kadınların mahalle, ve hatta ev içinde tüm günlerini geçirmeleri söz konusu olmaktadır. Böylece kadının para karşılığı çalışması sonucunda, aile/ koca baskısının hafiflemesi, aile içindeki konumunun iyileşmesi, kadının farklı yerlerde ve ortamlarda bulunarak, farklı ilişkiler içine girerek, düşüncelerinin ve deneyimlerinin çeşitlenmesi ve bunun sonucunda 'özgürleşmesi' ve saygınlığının artması gerçekleşmemektedir.

Kimi kadınlar, hızla kötüleşen yaşam koşulları ve bu durumun omuzlarına bindirdiği yüklerden yorgun düşerek, köyü özler hale gelmiş, ancak yine de kentte yaşamaktan tamamen vazgeçmemiştir. Çocuklarını kentte bırakıp köye dönmek, kadınların hiç tercih etmedikleri bir durumdur. Ayrıca, köydeki ev, tarla, ve hatta akrabaların, çoğu aile için artık mevcut olmaması, köye geri göçü pek olası kılmamaktadır. Göçen kadın artık kente aittir, çocukları kent yaşantısının ürünüdür ve ne yazık ki, kentsel yoksulluğun en büyük yükünü bu kadınlar çekmektedir.

Doç. Dr. Tahire Erman
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü
Bilkent Üniversitesi

Fotoğraf: Fatma Coşkun, 1995

Altın değil, hayat istiyoruz!

7 Türkiye'de altın cevherinin varlığını keşfeden çok uluslu şirketler, 1989 yılında altın arama faaliyetlerine başladılar. Çok uluslu madencilik şirketlerinden biri olan Eurogold, Bergama Ovacık maden sahasındaki yüksek tenörlü altın cevherini çıkarmak için Çevre Bakanlığı'ndan 1996 yılında izin aldı. Bu izne göre sekiz yıl madeni işletecek olan şirket bu süre boyunca çıkaracağı 24 ton altın ve 24 ton gümüşe karşılık yörede yaşayan insanları tonlarca siyanür, ağır metaller, ve tam anlamıyla tahrip edilmiş bir çevre ile başbaşa bırakıp çekip gidebilecekti. Bütün izinler alınmıştı ve altın çıkarmak için herşey hazır gibi gözüküyordu tek bir şey dışında: Bergamalı köylüler.

Bergamalı köylülerin Eurogold'a karşı direnişleri, bu çok uluslu şirketin arama izni aldığı 1989'dan beri sürmekte. Köylülerin eylemleri 1996 Kasım'ında şirketin üretim birimlerini inşa etmek amacı ile binlerce çam ve zeytin ağacını kesmesi ile ivme kazandı. Bu tarihten itibaren protesto eylemleri, Çanakkale-Izmir karayolunu trafiğe kapatma, çıplak protesto, yerel referandum, Eurogold'un ocağına incir ağacı dikme, İzmir'den Bergama'ya Büyük Yürüyüş, maden alanının binlerce köylü tarafından işgal

edilmesi, seçmen yazımına katılmama gibi çok değişik biçimler aldı. Bu eylemlilik sürecinin en önemli özelliklerinden biri, eylemlere yöre kadınlarının aktif olarak ve erkeklerden daha kararlı biçimde katılmasıdır.

Yörede yaşayan kadınların çoğu ilkökul mezunu ve doğa hakkındaki bilgilerini bizzat yaşayarak, deneyimlerinden elde etmişler. Yöredeki toprağın geçirgen olduğundan, yeraltı su kaynaklarının maden faaliyetleri sonucunda kirlenebileceğinden haberleri var. Çevreyi korumak gelenek ve göreneklerinde de yer alıyor. Çevrelerindeki doğanın altın madeni işletilmesi şekliyle tahrip edilmesinin, yok edilmesinin refahlarını azaltacağını farkındalar. Toprağa çok bağlı olan Bergamalı kadınlar yaşadıkları yeri seviyorlar ve ne pahasına olursa olsun burada altın çıkarmak isteyenleri Bergama'dan kovana kadar mücadele etmeye kararlılar. Aslında köylüler Bergama'nın bir başlangıç noktası olduğunun bilincindedir. Burada altın madenciliğine yakılacak olan yeşil ışığın, Türkiye'nin yüzlerce yerinde altın arama iznine sahip çok uluslu şirketleri harekete geçireceğini biliyorlar. Kadınlar Bergama'daki mücadeleyi kaybederlerse, diğer yörelerdeki mücadelelerden galip çıkmanın çok zor olduğunun farkındalar. Bu nedenle kendilerini altın madenciliğinin yapılabileceği yerlerdeki insanlara ve gelecek kuşaklara karşı sorumlu hissediyorlar ve kendi çocuklarına temiz bir çevre bırakmak istiyorlar. Ayrıca diğer ülkelerdeki çevre sorunlarına ve özellikle altın madenciliğinin çevre ve

yerel halk üzerindeki olumsuz etkilerine karşı da duyarlılar. Kocaları eylemleri bıraksa bile kadınlar mücadeleyi sürdürmeye kararlılar. Erkeklerle kıyasla daha kararlı görünen kadınlar 1997 yılı başlarında erkeklerin maden işinde geride kaldığını düşündüklerinden yataklarını ayırmışlar; yine aynı yılın Mart ayında firmanın dinamit kullandığını öne süren kadınlar Bergama Kaymakamlığı'na 1000 imzalı bir dilekçe vererek can güvenliklerinin tehlikede olduğunu bildirmişlerdi.

Köylülerin altın madeninin olası etkileri ve çevre konularındaki bilinçlilik düzeylerinin 1990'ların başından itibaren gerçekleştirilen bilgilendirme süreci sonucunda geliştiği gözlenmekte. Paneller, televizyon programları, Dulkadir köyü, Balya ve Lefke ziyaretleri, çeşitli üniversitelerdeki bilim insanlarının yöreye gelip konu hakkında bilgilendirme toplantıları yapmaları, aynı zamanda avukatların hukuksal sorunlar üzerine bilgi sağlamaları ve yardımları bu süreçte önemli katkılar sağlamış. Bergama'daki hareketin radikalleşmesinde binlerce ağacın kesilmesinin yanı sıra, 1997'de köy temsilcileri tarafından Lefke'ye yapılan ziyaretin önemli bir payının olduğu söylenmekte.

Başlangıçta sadece bir çevre eylemi olarak görülen Bergama hareketi aslında antiemperyalist, çok uluslu şirketlere karşı bir hareket niteliğine sahip. Köylüler Eurogold'dan da kurtulmanın kolay olmayacağını bilincindeler. Nitekim hareketin antiemperyalist niteliğini, 1998 yılında düzenlenen Dünya Gençliğinin Bergama Buluşması'nda, 1999 Ağustos'unda yasalaşan uluslararası tahkim anlaşmasına karşı düzenledikleri eylemlerde ve en son olarak da "McDonalds ODTÜ'den Eurogold Bergama'dan gidecek" kampanyasında somut olarak görebiliyoruz.

12 yıldan beri Eurogold'a karşı mücadelelerinde Bergamalılar itaatsizliği, kendi tavırlarını ortaya koymayı, ısrar etmeyi, birlikte hareket etmeyi ve kendilerine güvenmeyi öğrendi. Bu süreçte anlayışları ve günlük yaşamları değişti. Ve en büyük değişiklik kadınların toplumsal yaşamındaki rollerinde oldu. Kadınlar üretkenliklerinin, güçlerinin ve örgütlenmenin bilincine vardılar. Önceden tarlada ve evlerinde iş yaparak, çocuklara bakarak günlerini geçiren kadınlar bu işlerine ek olarak eylemlerde de yer aldılar hem de en ön saflarda. Bu mücadele sürecinde, önceden düşündüklerini özgürce söyleyemeyen kadınlar şimdi rahatlıkla düşüncelerini dile getirebiliyorlar. Önceleri kıvrak denilen siyah örtüleri olmadan kapı dışına çıkamayan kadınlar eylemler sırasında bu örtüden kurtulmayı başardılar. Önceleri kahvehanelerin önünden geçemezlerdi, şimdi erkeklerle birlikte eylemlere katılmaktalar. Bu en uzun ve en örgütlü köylü eyleminde Bergamalılar çok şey öğrendiler ve öğrettiler.

S u y a d a y a l ı k a l k ı n m a v e k a d ı n

Su ve kadın... Kalkınma meselesinin her dem hayati önem taşıyan ama aynı zamanda da sık sık "daha teknik konular" uğruna göz ardı edilen ilişkilerinden birisi... Özellikle son zamanlarda Türkiye'nin suya dayalı kalkınma politikaları/faaliyetleri ve kalkınmada öncelikli bölgelerinin özgün durumu göz önünde bulundurulduğunda, üzerine daha çok düşünmemizi gerektiren bir gündem maddesi.

Tüm dünyada ve Türkiye'de, özellikle suyun kısıtlı olduğu ve/veya varolan su kaynaklarının kirlenmeye ve sömürüye bağlı olarak zarar gördüğü yerlerde, sağlıklı suya erişimin temin edilmesi, varolan kaynakların ve/veya bu kaynaklardan sağlanan faydanın, kullanıcılar arasında dağılımının tesis edilmesi, etkin ve sürdürülebilir bir şekilde kullanımının sağlanması, yoksullukla mücadele ve kalkınma politikaları arasında önemli bir yer tutar. Bu alanda geliştirilen projelerin büyük bir çoğunluğu, toplumsal cinsiyet körü projelerdir. Kadın boyutu olan projeler ise genellikle kadınların sadece "su taşıyıcısı" ve hane içerisinde "birincil su kullanıcısı ve su dağıtıcısı" olma kapasitelerine vurgu yapmıştır. Bu projeler kadınları "su kullanımında hijyen" ve "tasarruflu su kullanımı" eğitimlerinin muhatabı yapmaktan ileri gidememiştir. Oysa su hayatımızı devam ettirmek için tüketmek ve kullanmak zorunda olduğumuz hayati bir sıvı olmaktan başka, sulamada, sanayide ve üretimde kullanımına bağlı olarak önemli bir gelir aracıdır da. Bu özellikleri suyu stratejik bir siyasi ve sosyal güç kaynağı haline getirir. (Erkek egemen kurum ve kuruluşları ile kalkınma, dezavantajlı grupların ve kadınların su yönetimi ve kullanımında karar alma mekanizmalarına katılımını sınırlamıştır. Sürdürülebilir ve eşitlikçi bir kalkınma için su kullanımı ve dağılımı konusunda projelerin her aşamasında, özellikle de planlama ve karar alma aşamalarında kadınların da aktif ve etkili katılımının sağlanması söyleminin, somut projelere dökülmeye başlanması ancak son on yıl içerisinde başlamış bir çabadır.)

Türkiye'de en büyük yatırımlardan biri olan ve kalkınmışlık anlamında bölgesel farklılıkları ortadan kaldırmayı hedefleyen GAP, özünde entegre bir su kaynakları geliştirme projesidir. Yapılan barajlardan içme/kullanım suyu ve enerji sağlanması bu projenin bir parçası olsa da, projenin en önemli boyutu bölgeye sağlayacağı sulama suyudur. Bölgede kuru tarımdan sulu tarıma geçişle kurgulanan "yeni ve daha müreffeh hayat"ta varolan toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yeniden üretmemek veya eşitliğe dönüştürebilmek için bu konuda bölgede özellikle su kullanımına dair ciddi bir toplumsal cinsiyet analizi çalışması yapmak gerekmektedir. Projelere

temel teşkil edecek cinsiyete göre ayrıştırılmış veri ihtiyacı vardır. Bölgede çalışan her on kadından yedisinin tarımda çalıştığı gözönünde bulundurulduğunda, özellikle tarımsal üretimde su kullanımı ve buna bağlı eğitim ihtiyaçlarını tespit edebilmek için de böyle bir analiz çalışması yürütmek elzemdir.

"Su"lu yeni hayatın önemli bir boyutu da kaynakların yönetimine dairdir. Örneğin, bölgede barajlardan sağlanacak sulama suyunun kullanımı konusunda Devlet Su İşleri tarafından "katılımcı sulama yönetimi" süreci başlatılmış ve sulama sisteminin işletilmesi, bakım-onarımı çiftçilerin oluşturduğu Sulama Birliklerine bırakılmıştır. Kullanıcı katılımını öngörmesi ve sürdürülebilirlik açısından çok önemli olan bu birimlerin kadın üye sayılarının çok düşük olduğu bilinmekle beraber bu konuda yapılmış detaylı bir çalışma yoktur. Su kullanımı ve yönetimi konusunda yapılacak

bir toplumsal cinsiyet çalışması, kadınların önündeki (sosyal/siyasi/ekonomik hayata katılım, mülkiyet, temel haklara, hizmetlere ve kaynaklara erişim vb.) engellerin belirlenebilmesi ve kalkınmanın nimetlerinden eşit pay alınabilmesi için önemli bir adım olacaktır.

GAP Bölgesinde özellikle kadınların ilerlemesine hizmet etmesi için kurulmuş ÇATOM'ların kuruluş amaçları arasında kadınların, su ve kullanımı konusunda ihtiyaçlarını tespit etmek ve özellikle eğitim/yayım ihtiyaçlarını karşılamak vardır. Ne yazık ki geline nokta da bu konuda istenilen seviyeye ulaşmak mümkün olmamıştır. Bununla beraber bir süredir, özellikle bölgede çalışan STK'lar ve GAP İdaresinin çabaları ile "suyun toplumsal cinsiyeti" bölgesel kalkınma içerisinde bir gündem maddesi haline gelmiştir. Mart ayı içerisinde Türkiye'de yapılan Dünya Su Konseyi yönetim kurulu toplantısı ve Dünya Su Günü Kutlamaları sırası ve sonrasında bu konuda yapılan çalışmalar hız kazanmıştır.

21 Mart 2001'de Dünya Su günü kutlamaları Şanlıurfa'da yapıldı. Önceki yıllarda DSI ve GAP İdaresi ağırlıklı kutlanan "su günlerinin" bu yıl diğerlerinden farklılığı, Dünya Su Konseyi (DSK) (World Water Council -WWC-) yönetim kurulu üyelerinin de bu etkinliğe katılmasıydı. Ayrıca, kutlamanın "erkek egemenliğine" nispet, çocuklukları ile salonu doldurmuş yöre kadınları idi. Her ne kadar katılımcı olmak yerine seyirci olarak -toplantının yapısı dolayısıyla- kalmışlarsa da oradalar ve varlıklarından, "göz ardı etmenin dayanılmaz

hafifliği" içerisindeki "er-yanlı" teknik kalkınma kadroları için elbet çıkarılacak dersler vardı. Salonunda "yeni" olan sadece onlar da değildi. Kadın ve kalkınma alanında çalışan birkaç kadın için de bu yeni ve farklı bir tecrübeydi, çünkü ilk defa kadın odaklı çalışan bir hükümet dışı kuruluşun temsilcisi su konusunda dünyanın en etkin kuruluşlarından birinin yönetim kuruluna seçilmişti.

Dünya Su Konseyi, su kaynaklarının kullanımı, paylaşımı ve yönetimi konusunda politikalar üreten, etkin ve üst düzey bir kuruluş. Konsey, Ekim 2000'de ikinci genel kurulunda, "toplumsal cinsiyet duyarlı ve dengeli" bir kuruluş olma ve bu kapsamda hem kendi içerisinde hem de küresel boyutta politikalar üretme kararı almıştır. Bu projenin bir parçası olarak konuyla ilgili uluslararası kuruluşların da katkısı ile "Su ve Toplumsal Cinsiyet Ittifakı" (Gender and Water Alliance -GWA-) kurulmuştur. Daha da önemlisi ağırlıklı olarak Güneydoğu Anadolu Bölgesinde faaliyet gösteren Anakültür'ün üyelik başvurusunu kabul etmişler ve Anakültür başkanı Ceylan Orhun'u, 38 kişiden oluşan erkek egemen yönetim kuruluna oy çokluğu ile seçmişlerdir. Aynı seçimlerde Mısır Ulusal Su Enstitüsü Başkanı bir kadın da yönetim kurulu üyeliğine seçilmiştir. Anakültür aynı zamanda bir GWA üyesidir. Bu sayede, içerisinde belli başlı uluslararası su odaklı çalışan kuruluşların bulunduğu bir bilgi ve iletişim ağı içerisinde, GAP bölgesi için, ulusal ve uluslararası devlet kuruluşları ve STK'larıyla işbirliği ile proje geliştirme olanakları aramaktadır.

Derler ki; su hayattır. Su madem hayattır, kadınların bu hayatın sadece ve yalnızca taşıyıcısı durumunda olmaları kabul edilemez.

Zeliha ÜNALDI ÖZTÜRK
Kadın Çalışmaları Uzmanı
İletişim için: zelihaui@isbank.net.tr

Fotoğraf: Mehtap Yıldız, 1997

Türkiye'de Kadının Yoksulluğu

Yoksulluğun ne olduğu nasıl ölçüleceği uzun yıllar konuşulmadan kaldı. Ta ki Dünya Bankası ve Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşlar yoksulluğun küresel bir sorun olduğu saptamasını yapana ve yoksullukla mücadele programları oluşturup bu konuda kaynak ayırana dek.

1990'lı yıllarda yoksulluğun ortadan kaldırılması uluslararası topluluğun öncelikli hedefleri arasında yer aldı. Yoksulluk, yoksulluğa karşı mücadele programları ile olduğu kadar bireylerin demokratik süreçlere ekonomik yapılanmada karar almaya katılımları ve tüm bunlar için kaynaklara ulaşmaları ile ortadan kaldırılabilir. Araştırmalar ve sosyal ve ekonomik göstergeler kadınların (ve çocukların) yoksulluğa en çok maruz kalan ve yoksulluğun bedelini ödeyen grup olduğunu göstermektedir. Son on yıl içinde dünyada yaşayan yoksul kadın sayısı erkeklerle karşılaştırıldığında büyük bir hızla artmıştır. Bu tabloda, son yıllarda uygulanan sosyal, politik ve ekonomik değişim sürecinin payı büyüktür. Kadınların yoksullaşması özellikle gelişmekte olan ülkelerde daha çarpıcı biçimde gözlemlenmektedir.

Yoksulluk hane halkını etkilemekte ancak hane halkı refahı için çaba harcayan, ev içi tüketimi düzenleyen ve yeniden üretimi organize eden kadınlar açısından daha ağır bir yük anlamına geliyor. Türkiye'de hanelerin %5.6'sı mutlak yoksul, %27.7'si ise görece yoksul kategorisine giriyor. Öte yandan kadının bireysel yoksulluğu daha çarpıcı sonuçlar verebilir: Kadın henüz kız çocuğuyken sağlık hizmetlerinden, beslenme ve eğitim olanaklarından daha az yararlanıyor, eğitim yaşamını daha erken son terk ediyor ve bu nitelikleriyle ekonomik nedenler dayattığında vasıfsız işgücü olarak işgücüne katılıyor. İşgücüne dahil olan kadınlar arasında evlilik işgücünden ayrılmanın başlıca nedeni olarak göze çarpıyor. Kadın işgücüne katıldığında ücretli çalışıyorsa ya daha az ücret alıyor ya da informal sektörde, marjinal işlerde veya ev eklenli üretim yaparak standart olmayan çalışma biçimlerine yönelmek durumunda kalıyor. Girişimcilik, kadınlar için başlangıç sermayesi, kredi ve ipotek olanakları olmadığı için kolay atılabilecekleri bir alan olarak görülüyor. Görece yoksulluk sınırında yaşayan yaklaşık 27 milyon kişinin %66.4'ünü kadınlar oluşturuyor. Yoksulluğun sonuçların bakılacak olursa, yüksek doğurganlık, bebek ölümleri, yetersiz eğitim, tarım ağırlıklı çalışma, sosyal güvenceden yoksun olma göze çarpıyor. Bir diğer sonuç ise yoksullukla tanımlı çalışma arasındaki paralellik. Buna karşın ücretsiz aile işçisi kadın oranı mutlak yoksullarda %86.2 iken üst gelir grubunda ancak %62.2'ye düşüyor.

Ülkede her türlü sosyal güvence ve hizmetten uzak çalışıp yaşayan nüfusun artması, toplumdaki geleneksel dayanışma ilişkilerine yüklenilmesine neden olmakta, bu geleneksel dayanışma dinamikleri tek tek kadınların bireysel sorumluluğu haline gelebilmektedir.

Türkiye'de kadınların yoksulluğunu gösterecek pek çok istatistiksel bilgi vermek mümkün. Ekonomik anlamda bir yoksulluktan söz edilecek olduğunda eğitimle yoksulluk arasındaki ters orantı dikkat çeker. Örneğin kişisel geliri olan kadınlar arasında okur-yazar olmayanların yalnızca faaliyet geliri olanların oranı %5.3 iken, lise düzeyinde bu oran %12.2'ye ulaşmaktadır. Medeni durumlarına bakıldığında en yoksul olan hiç evlenmemiş kadınlardır. Hane reisi durumundaki kadınların %6.8'i mutlak yoksul, %6.9'u görece yoksul, %10.8'i orta gelir grubundan %5.2'si üst gelir grubundandır.

Sayısal veriler: DİE Toplumsal Cinsiyet İstatistiklerinden alınmıştır.

“garıla * dağda”!!!

Bir varmış bir yokmuş, kızıl kayalıkları, gelin teline benzer şelaleleri, bulut beyazı karlı yamaçları olan güzel mi güzel bir ülkede beş kadın arkadaş yaşamış. Bu beş arkadaş ülkelerinin kızıl kayalıklarında gezer, karlı yamaçlarına tırmanır, sonra evlerine döner gündelik işlerine koyulurlarmış. Bir gün bu arkadaşlardan bir tanesi gözleri parlayarak; “Ben geçenlerde bir başka ülkeye gittim daha yüksek yamaçlar, daha beyaz karlar vardı, ama bana dediler ki uzak diyarlarda daha da yükseği daha da beyazı varmış” demiş.

Bizimkiler heyecanlanmış; “Öyleyse biz de o uzak diyarlara gidelim, en yükseğine hep birlikte tırmanalım” diye neşeyle bağımışlar. O sırada yoldan geçerken bu konuşmaları duyan bir taşkafa “Hah” diye küçümseyerek seslenmiş “Siz mi? O yüksek yamaçlara ben bile tırmanamam!”

“Ama anlamıyorsunuz” diye kibarca yanıt vermiş kadınlar “Biz çok uzun zamandır çalışıyoruz, bu işi öğrendik, ülkemizin yükseklerine tırmandık, kayalıklarından aşık, yapabiliriz”.

“Yaaa” demiş adam “Peki söyleyin bakalım yükseklere tırmanırken, kayalıkları aşarken yalnız mıydınız?”

“Yooo hayır, arkadaşlarımız da vardı” diye yanıtlamışlar bizimkiler, sorunun niyetini anlamayarak.

“İşte” diye bağırarak taşkafa, parmağını uzatarak, “İşte gördünüz mü erkekler varmış yanınızda. Anlaşılan sizlerin tırmanan bacakları, kavrayan kolları da fena değilmiş, ama yüksekte nasıl dayanırsınız rüzgarlara siz bu küçük vücutlarınızla?”.

Şaşkın şaşkın birbirlerine bakmış kadınlar. Yıllarca tırmandıkları yamaçları, kayalıkları düşünmüşler şöyle bir. Rüzgarda, karda, buzda başaçıktıkları zorlukları hatırlamışlar. Onlarca genç insana tırmanmayı nasıl öğrettiklerini, birlikte kayalıkları aşarken nasıl destek olduklarını geçirmişler akıllarından. Sonra da isyan edercesine bağırılmışlar hep bir ağızdan.

“Haksızlık bu, bugüne kadar kimse taşımadı bizi tepelere çıkarken, kimse sırtına alıp aşmadı kayalıkları, birlikte tırmandık biz arkadaşlarımızla, karşılıklı destek olduk birbirimize.”

Bu bağırsı duyan camkafalar koşuşmuş etraftan, “Koşun koşun camlara yansıtacak olay var!”

İçlerinden biri yanaşmış hala öfke ve şaşkınlıkla bakınan bizimkilere “Hanımefendiler” demiş. “Duyduk hayalinizi, gelin sizi camımızın içine alalım, yardım edecek birilerini buluruz böylece”. Çaresiz girmişler cama kadınlar anlatabilirler umuduyla, sonra da kendilerini uzak diyara götürebilecek insanlar aramaya koyulmuşlar.

Bu arada bacakları hamlamasın, nefesleri gücünü yitirmesin diye çalışmaya devam etmişler. Yüksek yamaçları, kızıl kayalıkları daha hızlı, daha sık aşmaya başlamışlar. İçleri hafif buruk ama hırsıla, umutla doluymuş hep.

Masalımızın sonu henüz yazılmadı, ama biliyoruz ki onlar erecek muradına peki kim çıkacak kerevetine?

Biz Eylem Elif Koç, Meltem Çolak, Suna Yılmaz, Gülay Ünal, Burçak Özoğlu, 2002 yılında Everest'e çıkmayı planlıyoruz. Bizleri tanımayanlar için kısaca ekibi tanıtayım; En yenimiz 5 en eskimiz ise 12 yıldır kesintisiz dağcılık yapıyoruz. Türkiye'deki dağlarda onlarca başarılı tırmanışımız var. Uluslararası alanda “yükseklere” ise, Khan Tengri (7010m.), Elbrus (5633m.), Kazbek (5047m.), Ağrı (5165m.) tırmanışlarımız var. Tüm bu deneyim birikiminin bizleri getirdiği aşamaya dayanarak artık en yükseği hedefliyoruz. İşin gerçeği, bu hedefi önümüze koyarken, eğitimlerimiz ve deneyimlerimizden çok, iyi bir ekip oluşumuza güveniyoruz.

Şu günlerde hazırlanma aşamasındayız, Türkiye'de antrenmanlarımıza ve tırmanışlarımıza devam ediyoruz. Bu yaz için ise Kırgızistandaki Tien Shan dağlarında Khan Tengri ve Pobeda zirvelerini tırmanma planımız var. Sizlerden beklediğimiz ise desteğiniz. Destekten kastettiğimiz, alkış almak ya da parasal destek değil: Amacımız Türkiye'de kadın “spor tırmanıcılar”, kadın “dağcılar”, kadın “yürüyüşçüler” var olduğunu göstermek ve kadın sporcuların “taşkafalara” ve “camkafalara” karşı verdikleri mücadelede desteklenmesini sağlamak. Türkiye'deki tüm “garırlarla” dağlardaki başarılarımızı paylaşmak dileğiyle...

Burçak Özoğlu

yeni çıkan kitaplar...

- ◆ Müjgan Halis • Batman'da Kadınlar Ölüyor, Metis Yayınları / araştırma
- ◆ Ayfer Tunç • Bir Maniniz Yoksa Annemler Size Gelecek, Yapı Kredi Yayınları / yaşantı
- ◆ Ayrımcılığa Karşı Kadın Derneği "Baş'üstüne: Fotoğraflarla Başörtüsü Yasağının Yakın Tarihi, İst: AK-DER / belge
- ◆ Robert Musil • Üç Kadın (çev: Zehra Aksu-Yılmaz), Dost Kitabevi / roman.
- ◆ Linn Ulmann • Sen Uyumadan Önce (çev: Aylin Yengin), Can Yayınları / roman
- ◆ Nazife Şişman • Başörtüsü Mağdurlarından Anlatılmamış Öyküler, İz Yayınları
- ◆ Ayşe Kulin • Köprü, Remzi Yayınları / roman
- ◆ Duygu Asena • Aslında Özgürsün, Doğan kitap / anlatı
- ◆ Helen Fielding • Britgite Jones'in Günlüğü, (çev: Dost Körpe), roman
- ◆ Latife Mardin • Doğu Doğudur, Oğlak Yayınları / roman
- ◆ Joanne Harris • Çikolata, (çev: Nihal Önal), Altın Kitaplar / roman
- ◆ R. Ekrem Koçu • Erkek Kızlar, Doğan Kitap / Roman
- ◆ Ayla Kutlu • Zehir Zıkkım Hikayeler, Bilgi Yayınevi / öykü
- ◆ Patricia Scanlan • Şehir Kızları, (çev: Pınar Bilican), Kelebek / roman
- ◆ Patricia Latour • Kadın Sözleri, (çev: Sibel Özbudun), Ütopya Yayınları / seçki
- ◆ Hıfzı Topuz • Hatice Sultan, Remzi Kitabevi
- ◆ Perihan Mağden • Dünya İşleri, Everest Yayınları / şiir
- ◆ Güldal Okuducu • Yarın Gene Uzak, Yaz Yayınları / öykü
- ◆ Neval El Saadavi • Kahire Saçlarını Geri Ver, Everest Yayınları

haberler

Mısırlı feminist yazar Neval El Saadavi bir gazete röportajında yaptığı İslamda kadının durumuyla ilgili açıklamalar nedeniyle dinden dönmekle suçlanıyor ve İslam dinine göre kocasından zorla boşandırılmakla cezalandırılması planlanıyor. Duruşması 18 Haziranda. Türkiye'de de bir grup kadın İstanbul Mısır Konsolosluğu önünde protesto gösterisi yaptı. Ayrıca Türkiyeli kadınlar Saadavi'yi destekleyen mektuplar yazdılar ve aynı zamanda mısır yetkililerine protesto mesajları gönderdiler.

Bilgi için: womanact@yahooogroups.com

Yargılanan İnsan Hakları savunucuları...

İstanbul'da 10-11 Haziran 2000 tarihinde düzenlenen "Gözaltında Cinsel Taciz ve Tecavüze Hayır Kurultayı"na katılan beş kadın hakkında yeni bir dava açıldı. İstanbul DGM Savcılığı tarafından hazırlanan iddianamede, Avukat Fatma Karakaş, Emekçi Kadınlar Birliği temsilcisi Nahide Kılıç, gazeteci Zeynep Ovayolu, Fatma Kara ve işkence mağduru Kamile Çiğci'nin, Türk Ceza Yasası'nın 312 ve Terörle Mücadele Yasası'nın 8. maddesi uyarınca cezalandırılması istendi. Davanın, konuşmalarda geçen "Kürt kadınlar" kavramı nedeniyle açıldığı öğrenildi. Dava 28 Haziran günü İstanbul DGM'de başlayacak. Tertip Komitesi üyeleri ve konuşmacıları hakkında "orduya hakaret ettikleri" iddiasıyla açılan davaya da 21 Haziran günü Beyoğlu 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam edilecek (Evrensel-TİHV)

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu'nda Sosyoekonomik Kalkınma Sürecinde Kadının Statüsü Yüksek Lisans Dersi

-Bu dersin amacı temel kavram tanımlarının (statü, toplumsal cinsiyet vb.) yanı sıra kadının statüsünün güçlendirilmesine yönelik ulusal ve uluslararası mekanizmaları, toplumsal cinsiyet rollerini, kadın sorunlarının aşılmasına yönelik sosyal hizmet müdahalesinin niteliğini, sosyal hizmet uzmanlarının kadın müracaatçılarıyla çalışırken dikkat etmeleri gereken durumlar, kadın müracaatçıların yaşadıkları çeşitli sorunları ele almaktır. Ders kapsamında ayrıca sosyal hizmet müdahalesi açısından büyük önem taşıyan kadın projelerinin hazırlanmasında dikkat edilmesi gereken kurallar, temel ilkeler ve stratejiler konusu da ele alınmıştır.

Türkiye Orta Doğu Amme İdarəsi Enstitüsü 6-7 Aralık 2001 tarihleri arasında **Yoksulluk, Şiddet ve İnsan Hakları** konulu bir konferans düzenliyor. Konferansta, Küreselleşme, Yoksulluk ve Şiddet, Dünyada ve Türkiye'de Yoksulluğun Boyutları, Şiddetin Küresel ve Yerel Biçimleri, Yoksulluk, Şiddet ve Kadınlar gibi oturumların olması planlanıyor. Konferansa katılmak isteyenlerin bildiri özetlerini 1 Temmuz 2001 tarihine dek göndermeleri gerekiyor.

Bilgi için: TODAİE İnsan Hakları Merkezi
1. Cad. No: 8 06100 Yücepete /Ankara
Tel: 231 73 60/1703 ve 1603
Faks: 23138 81
e-posta: insanhaklari@todaie.gov.tr

Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, **"Türkiye'de Kadın Politikaları ve Kurumsallaşma: Ulusal Mekanizma (KSSGM) ile Kamu Kurum ve Kuruluşları ve Sivil Toplum Kuruluşları Arasındaki İlişkiler; Sorunlar, Çözüm Önerileri"** konulu büyük bir toplantı düzenliyor. 27-29 Haziran 2001 tarihleri arasında Ankara'da gerçekleştirilecek toplantıda tartışmalar, dört ana başlık (hukuk, şiddet, çalışma yaşamı ve eğitim) altında, kurumsallaşma ve KSSGM ile diğer kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları arasındaki ilişkiler temel alınarak yapılacaktır. Katılımcı sayısı yaklaşık yüz olarak belirlenen toplantıya, KSSGM çalışanları, Kadının Statüsü Birimi uzmanları, kadın kuruluşları ve kamu kuruluşlarından temsilciler, üniversite araştırma merkezleri ve kadın çalışmalarını bölümlerinden temsilci ve akademisyenler katılacaktır.

Bilgi için: KSSGM Meşrutiyet Caddesi No:19 06650 Ankara
Tel: 0 312 419 29 79

Ev Eksenli Çalışan Kadınlar Grubu Ankara Yerel Atölyesi

İlki Van'da yapılan atölye çalışmalarının ikincisi grubun amaçları çerçevesinde 30 Haziran- 1 Temmuz 2001 tarihleri arasında Ankara'da yapılacaktır. ILO Ankara Temsilciliği ve Çağdaş Kadın ve Gençlik Vakfı'nın desteğiyle gerçekleştirilecek atölye çalışmasına, kamu kurum ve kuruluşlarından temsilcilerin yanı sıra, Ankara'dan ve civar illerden ev-eksenli çalışan kadınların temsilcileri, işçi sendikalarından temsilciler, konuyla ilgili çalışmaları bulunan akademisyenler ile bazı sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri katılacaktır.

Bilgi için:
Çağdaş Kadın ve Gençlik Vakfı Tuzluçayır Toplum Merkezi
Tıp Fakültesi Caddesi No:243 Ankara
Tel:0 312 364 53 48

Hacettepe Üniversitesi'nde Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi Kuruldu: HÜKSAM

Kuruluş girişimleri Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ayşe AKIN ve kadın sağlığı konusunda çalışmalarını sürdüren öğretim üyelerinden oluşan bir ekip tarafından başlatılan Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi Yüksek Öğrenim Kurumu'nun 18 Haziran 2001 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan kararıyla resmen kurulmuştur.

Merkezin kuruluş yönetmeliğinde belirtilen amaçları arasında, yurt içinde ve yurt dışında kadın sorunlarıyla ilgili her konuda araştırma, inceleme yapmak ve yapılmakta olan bu gibi çalışmalara katılmak ve desteklemek; kadın sorunları konusunda ulusal ve uluslararası düzeyde kurslar, seminerler, konferanslar, kongreler, sempozyumlar ve benzeri faaliyetler düzenlemek; üniversitelerde lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde kadın sorunlarıyla ilgili ders ve seminerler verilmesini ve öğrencilerin bu konulara yönelmesini özendirici eğitsel çalışmalarda bulunmak, bu alanda çalışmalarda bulunanları desteklemek bulunmaktadır.

HÜKSAM'ın ayırdedici bir özelliği de Türkiye'de kadın çalışmaları alanında bir ilki gerçekleştirip "kadın sağlığı" konusuna ağırlık vermeyi ve bu konuda farklı disiplinlerden çalışmaları biraraya getirmeyi hedeflemesi.

Daha fazla bilgi için Dr. Dilek ASLAN
Hacettepe Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı
Sıhhiye/ANKARA

Kadının İnsan Hakları Projesi (KİHP) "Haklarımız Var!" serisinin 3. broşürü **"Doğurganlık Haklarımız Var!"** Nisan 2001'de çıktı.